

Απόστολος Παύλος: Ο «πατέρας» του Χριστιανισμού - Ο μεγαλύτερος ψευταπόστολος όλων των εθνών

«Εάν διά του ψεύδους μου η αλήθεια του Θεού κατεδείχθη μεγάλη προς δόξαν του, γιατί ακόμη κατακρίνομαι ως αμαρτωλός;».

Απόστολος Παύλος (Προς Ρωμαίους Επιστολή, 3: 7).

Ο Παύλος ήταν ο θρησκευτικός ηγέτης που πραγματοποίησε το όνειρο της εξάπλωσης του Χριστιανισμού. Φέρεται να είναι αστός -Φαρισαίος- απόλυτα συμβιβασμένος, όπως κατηγορείται ότι είναι και ολόκληρη η ανώτερη κοινωνία της Παλαιστίνης, με ένα παραπανίσιο προνόμιο μιας κι έχει και υπηκοότητα Ρωμαίου πολίτη. Άκουγε ακόμη στο όνομα Σαύλος (Σαούλ) και ήταν απηνής διώκτης των χριστιανών. Αργότερα, όμως, ύστερα από το θαύμα στο δρόμο προς Δαμασκό -όπου πήγαινε για να συλλάβει χριστιανούς- ασπάστηκε τον Χριστιανισμό (που δεν ονομαζόταν ακόμη έτσι), μετονομάστηκε σε Παύλος -όνομα Ρωμαίων που σημαίνει «μικρός»- και κήρυξε τον Χριστιανισμό σε Μικρά Ασία, Ελλάδα, Ρώμη, Ισπανία.

Ο Παύλος δεν άνηκε στον κύκλο των μαθητών του Χριστού. Εμφανίστηκε στο προσκήνιο τρία χρόνια μετά την σταύρωση του Ιησού και κατάφερε να χριστεί απόστολος ως άμεσα «διορισμένος» από τον Χριστό, που...παρουσιάστηκε μπροστά του και του ζήτησε να γίνει απόστολος.

Ο ρόλος του θρησκευτικού αστυνόμου στον Παύλο δεν φαίνεται να αφυπνίστηκε μέχρι τις παραμονές του θανάτου του Ιησού. Αυτή καθ' αυτή η διαπίστωση οδηγεί

στο συμπέρασμα ότι η εμφάνιση του Ιησού από την Ναζαρέτ δεν ήταν κάτι ιδιαίτερα εντυπωσιακό. Εν πάση περιπτώσει, ο Σαύλος ήταν σύγχρονος και συντοπίτης του Ιησού, μεγάλωσε στα Ιεροσόλυμα (στα πόδια του Γαμαλιήλ-Πράξεις 22,3) την ίδια ακριβώς περίοδο που ο θεάνθρωπος ανέτρεπε τους πάγκους των εμπορών στον περίβολο του ναού και γενικά προκαλούσε Φαρισαίους και Σαδδουκαίους. Κι αν τα πράγματα ήταν έτσι δεν θα διέσχιζε ο Σαύλος, αυτός ο νεαρός θερμοκέφαλος θρήσκος, τα πλήθη για να στριμώξει με ερωτήσεις, να αποδοκιμάσει και να επιτεθεί στον ίδιο τον Ναζωραίο; Δεν θα 'ταν ένας ενθουσιώδης μάρτυς κατηγορίας για βλασφημία του Ιησού ενώπιον του Συνεδρίου; Και επιτέλους που ήταν κατά την «εβδομάδα των παθών»; Σίγουρα στα Ιεροσόλυμα μαζί με άλλους ζηλωτές γιορτάζοντας την ιερότερη των εορτών. Και παρόλα αυτά στα γραπτά του δεν αναφέρει λέξη για την σταύρωση...

Ο Παύλος, ένας ακόμη «αυτόπτης μάρτυρας του Ιησού», που δεν είδε ούτε άκουσε τίποτε!

Το «θαύμα» της Δαμασκού κι ένα προβληματικό σενάριο

Ο Παύλος, ως πρωτοπόρος χριστιανός ιεραπόστολος, δεν εμφανίζεται σε καμιά μη θρησκευτική ιστοριογραφία του αιώνα του (ούτε στον Τάκιτο, ούτε στον Πλίνιο, ούτε τον Ιώσηπο, κλπ). Παρότι, όπως τουλάχιστον διηγούνται, συμμετείχε σε συνοδείες επαρχιακών κυβερνητών και είχε ακροάσεις μπροστά σε βασιλιάδες και αυτοκράτορες, γεγονότα που δεν θεωρήθηκαν άξια να καταγραφούν σε κανένα κείμενο. Η δημοφιλής εικόνα του αγίου διαμορφώνεται ξεχωριστά από δύο πηγές: το βιβλίο των «Πράξεων» και τις «Επιστολές» που φέρουν το όνομά του. Κατά περίεργο τρόπο οι δύο πηγές περιγράφουν δύο ριζικά αντίθετα άτομα και παρέχουν δύο ευρύτατα αποκλίνοντα ιστορικά. Ο Παύλος των «Πράξεων» είναι ένας ομαδικός παίκτης. Σε ισχυρή αντίθεση, ο Παύλος των επιστολών είναι πομπωδώς αυτόνομος, δεν εκπροσωπεί κανέναν πλην του εαυτού του και δεν βρίσκεται κάτω από οποιαδήποτε καθοδήγηση. Σίγουρος για την αξία του ο Παύλος, σ' όλες τις επιστολές επικεντρώνεται στο ότι αυτός είναι απόστολος και ότι ανακήρυξή του εκπορεύεται ευθέως από το θείο. Οι μελετητές της Βίβλου αν και υπερβολικά οικείοι με τον γρίφο αυτών των δύο ασύμβατων αφηγήσεων, μιας σταχυολογημένης από τις «Επιστολές» και μίας καταγεγραμμένης στις «Πράξεις», αρκούνται απλώς στο να αποδεχθούν ένα «ιερό μυστήριο». Μακριά απ' αυτούς το ενδεχόμενο ο όλος μύθος να είναι ένα έργο ευσεβούς λογοτεχνίας.

Και φτάνουμε στο θαύμα! «Γεμάτος φονικές διαθέσεις και απειλές για τους μαθητές του Κυρίου» (Πράξεις, θ', 1-2), παρουσιάζεται στον αρχιερέα(;) και του

ζητεί επιστολές για να πάει στη Δαμασκό και να συλλάβει όσους οπαδούς του Ιησού βρει. Ανάλογο με την νοημοσύνη και την μυστικιστική ατμόσφαιρα που χαρακτηρίζουν την εποχή, το θαύμα θα συμβεί, όπως συνήθως, στην ερημιά και θα προκαλέσει μια πρωτοφανή επιδημία θαυμάτων στους τέσσερις επόμενους αιώνες, όπως θα διαπιστώσουμε προχωρώντας. Δυστυχώς, όπως δεν υπάρχει τέλειο έγκλημα, φαίνεται πως δεν υπάρχει και τέλειο θαύμα. Έτσι, στις «Πράξεις των Αποστόλων» (κεφάλαιο η', 7), διαβάζουμε: «Οι άνδρες που τον συνόδευαν έμειναν ενεοί, ακούοντες μεν την φωνήν μηδένα όμως βλέποντες». Λίγο παρακάτω (κεφάλαιο κβ', 9-10), πάλι ο ίδιος: «Εκείνοι που ήσαν μαζί μου το μεν φως είδον και κατεφοβήθησαν, την φωνήν όμως του λαλούντος προς εμέ δεν ήκουσαν».

Οι πρώτοι ακούγανε μα δε βλέπανε, οι άλλοι βλέπανε μα δεν ακούγανε! Αυτό που μένει σίγουρο κι από τις δυο αφηγήσεις είναι πως ο άνθρωπός μας πήγαινε με απόσπασμα στη Δαμασκό. Κατά τα άλλα, θα «φωτιστεί» αστραπιαία και θα μεταμορφωθεί σε λάβρο χριστιανό. Προσκολλάται στον Χριστιανισμό (που δε λεγόταν ακόμη έτσι) και παρακαλεί πως και πως να τον δεχτούν. Από αμείλικτος διώκτης μεταβάλλεται αμέσως όχι σε κοινό οπαδό, αλλά σε ένθερμο απόστολο-ηγέτη. Στις ίδιες πόλεις όπου εμφανιζόταν ως διώκουσα αρχή, για να πάρει τις αναφορές των χαφιέδων του καθεστώτος, να υποδείξει τα πρόσωπα που θεωρεί επικίνδυνα, να οργανώσει συλλήψεις, λιθοβολισμούς και λιντσαρίσματα κατά των οπαδών του Ιησού -Εσσαιισμού- στις ίδιες αυτές πόλεις θα εμφανιστεί μετά σαράντα μέρες, σαν κήρυκας και προσηλυτιστής των ιδεών του Ιησού.

Να παραδεχτούμε το θαύμα και τη μαγική διαφοροποίηση του διώκτη σε πιστό οπαδό; Δεν έχουμε καμιά αντίρρηση, φτάνει να μας δοθεί μια απάντηση στοιχειωδώς λογική στο επόμενο ερώτημα: Πώς αντιμετώπισε το καθεστώς την αποστασία του Παύλου; Αν δεχτούμε σαν δεδομένο ότι ο Παύλος δίδασκε πράγματι τις ιδέες του Ιησού. Τις ίδιες ιδέες που εξαιτίας τους σταυρώθηκε ο Ιησούς πριν τρία χρόνια και που ο Παύλος λιντσάρριζε τους οπαδούς του πριν ενάμιση μήνα. Αντίθετα, ο Παύλος κινείται ελεύθερα, από πόλη σε πόλη, οργανώνει νέα κοινόβια, επιβλέπει τη λειτουργία τους από κοντά ή με επισκέψεις αστραπής, διορίζει αντιπροσώπους, συγκαλεί συνέδρια και προεδρεύει σ' αυτά, προσανατολίζει και κατευθύνει όλη τη δράση της οργάνωσης.

Είναι περίεργο ότι κανένα ραβινικό γραπτό του 1ου ή ακόμη περισσότερο του 2ου αιώνα δεν αναφέρεται σε κάποιον αποστάτη μαθητή του Γαμαλιήλ ο οποίος, έχοντας σπουδάσει δίπλα στον δάσκαλο και επιβάλλει με σφοδρότητα την ορθοδοξία για λογαριασμό του ανώτερου κλήρου, βίωσε ένα καθοριστικό όραμα

κατά την εξέλιξη μιας αποστολής. Στα ραβινικά κείμενα δεν εμφανίζεται ούτε μια λέξη για τον χαρισματικό μαθητή που «πήρε τον κακό δρόμο», τον αιρετικό που απέρριψε τις απαγορεύσεις του Σαββάτου, παρότρυνε την ακολουθία του να παραβλέψει τους ενοχλητικούς διαιτητικούς κανόνες και αποφάνθηκε ότι Νόμος και η περιτομή είναι ξεπερασμένοι. Πόσο σίγουρο είναι ότι τέτοιος αντάρτης θα είχε διαφύγει της προσοχής των εβραϊκών γραφών;

Ο Παύλος ποτέ δεν αναφέρεται στην μεταστροφή του στον «Δρόμο προς την Δαμασκό» ούτε και σε καταγωγή του από την Ταρσό (Ο Ιερώνυμος πληροφορεί ότι ο Παύλος ήταν από την Γαλιλαία!). Δεν αναφέρεται στην Κύπρο και την μάχη εναντίων των αντιπάλων μάγων, ούτε κάνει καμιά αναφορά στην έδικο του Ιακώβου για τις διατροφικές απαγορεύσεις και προγαμιαίες σχέσεις. Ο Παύλος παρουσιάζεται σα να μη χρωστά τίποτε σε κανέναν. Σαν ένας δύστροπος νταής, που δεν συγχωρεί όποιον δεν ασπάζεται την άποψή του. Έτσι μόλις χάνει την υποστήριξη του Πέτρου και του Βαρνάβα στο θέμα της κοινής εστίασης με Εθνικούς, στηλιτεύει την δημοτικότητα του Πέτρου καταγγέλλοντάς τον ότι ανακάλεσε από φόβο και ότι ο Βαρνάβας αφελώς «συνεπάρθηκε» (Γαλάτες 2:12-13). Τα τέσσερα ευαγγέλια ούτε αναφέρουν ούτε καν κάνουν κάποια νύξη για κάποιον πρωτοστάτη απόστολο ονομαζόμενο Παύλο.

Και καλά αυτός, να γίνει ο πιο φλογερός προπαγανδιστής των ιδεών του Ιησού. Αλλά γιατί ΔΕΝ διώκεται; Και γιατί σταματάει ο διωγμός από μέρους των αρχών και κάθε δραστηριότητας γενικά; Τί σημασία μπορεί να είχε, για την Εβραϊκή Διοίκηση, το γεγονός πως ένα όργανο Δίωξης αποστάτησε από την υπηρεσία του και πήγε με την παράταξη των διωκόμενων;

Κι όμως, στην περίπτωση του Παύλου συμβαίνει ακριβώς έτσι. Μόλις διαλαλεί πως ασπάστηκε τις ιδέες του Ιησού, σταματά κάθε δίωξη εναντίον των οπαδών του, από μέρους των αρχών, και ο ίδιος διδάσκει ανενόχλητος. Διασχίζει την Παλαιστίνη και τη Συρία, φλογερός κι ασυγκράτητος, αφηγείται σε όλες τις συναγωγές το θαύμα που τον φώτισε και την αδιάσειστη πίστη του για τον νέο μεσσία. Που, μη λησμονούμε, για πολύ λιγότερη δραστηριότητα, σταυρώθηκε πριν τρία χρόνια. Αν η ηρεμία και η γαλήνη είχαν αποκατασταθεί στην Παλαιστίνη, μια τέτοια χαλάρωση της δίωξης των εσσαιστών οπαδών του Ιησού θα μπορούσε να δικαιολογηθεί. Έλα όμως που οι ιστορικοί μας βεβαιώνουν πως ο εμφύλιος σπαραγμός όλο και αγριεύει και πως λυμαίνονται τη χώρα ληστές, ένοπλες συμμορίες κι έξαλλοι Ζηλωτές αντάρτες. Η φωτιά δηλαδή που άναψε με την πρώτη επανάσταση των Ζηλωτών, όχι μόνο δεν έχει ούτε στιγμή υποχωρήσει,

αλλά φουντώνει όλο και περισσότερο, ώσπου ξεσπά στη φοβερή επανάσταση του 67.

Αλλά του Παύλου η δράση δεν ανακόπτεται από κανέναν. Αφού διασχίζει όλη την Εγγύς Ανατολή στην αρχή, θα καλύψει κι όλη τη δυτική αυτοκρατορία αργότερα, διδάσκοντας το «Χριστιανισμό» πάντοτε. Ανεβοκατεβαίνει πρώτα κι επανειλημμένα την Ελλάδα, σημαδιακό ενδιαφέρον, και φτάνει σύντομα στη Ρώμη. Και κει, όπως παντού, διδάσκει ελεύθερα, διορίζει αντιπροσώπους, οργανώνει κοινόβια. Που; Στη Ρώμη. Στη Ρώμη όπου απαγορεύεται κάθε μορφή οργάνωσης, συλλόγου ή σωματείου. Είναι γνωστός στην ιστορία ο τρόμος του Τραϊανού, που απαγορεύει ακόμη και τις εθελοντικές ομάδες πυροσβεστών και διατάζει τη διάλυσή τους.

Οι «νεωτερισμοί» του Παύλου και οι αντιδράσεις

Ποιος ήταν ο Παύλος; Τί εξασφαλίζει τη σκανδαλώδη τούτη ελευθερία στον νωπό, αμείλικτο διώκτη των εσσαιικών ιδεών; Γιατί, όταν συλλαμβάνεται, κατά την επιστροφή του στην Παλαιστίνη, επεμβαίνουν οι ρωμαϊκές Αρχές κατοχής και τον διασώζουν από τα μαινόμενα πλήθη;

Ας δούμε, όμως, πρώτα αν ο Παύλος, που υποτίθεται ότι διδάσκει ό,τι και ο Ιησούς, διώκεται από κάποια στιγμή κι έπειτα για τους ίδιους λόγους και με τον ίδιο τρόπο. Τον Ιησού τον συλλαμβάνει η αστυνομία του Ιερατείου (όλες τις αρμοδιότητες τις συγκεντρώνει το Ιερατείο), τον καταδικάζει σε πέντε λεπτά, τον οδηγεί αμέσως στον Ρωμαίο προκουράτορα Πιλάτο, που ενδίδει στην πίεση του «οργισμένου πλήθους» και τον καταδικάζει σε θάνατο. Όλη η διαδικασία, μαζί με την εκτέλεση-σταύρωση, παίρνει 36 ώρες. Στον Παύλο, τον «Απόστολο Του», γίνονται σημεία και τέρατα: Οι Ζηλωτές ζητούν τον Παύλο να τον λιντσάρουν. Αλλά και οι Σαδδουκαίοι. Γιατί έχουν τόση αγανάκτηση εναντίον του Παύλου; Γιατί τον κατηγορούν;

Το βρίσκουμε ξεχασμένο κάπου στις «Πράξεις», μετά την πρώτη του ανάκριση: «Σαδδουκαίοι μεν λένε ότι δεν υπάρχει ανάσταση, ούτε άγγελος, ούτε πνεύμα, οι Φαρισαίοι όμως πιστεύουν και στα δυο. Άναψε τρικούβερτος καυγάς και σηκώθηκαν οι γραμματείς των Φαρισαίων και τσακώνονταν οργισμένοι και λέγανε, “δε βρίσκουμε τίποτα το κακό σ’ αυτόν τον άνθρωπο. Αν του μίλησε πνεύμα η άγγελος, μην τα βάζουμε με του Θεό”. Επειδή όμως η σύγκρουση πήρε μεγάλες διαστάσεις, φοβήθηκε ο χιλιάρχος μη λιντσαριστεί (διασπασθή) ο Παύλος απ’ αυτούς, διέταξε το στράτευμα να κατεβεί και να τον αρπάξει από τα χέρια

τους και να τον οδηγήσει στο στρατόπεδο» (κγ', 8-11).

Όλοι οι δογματικοί Ιουδαίοι, Ζηλωτές, Σαδδουκαίοι, Σαμαρείτες, ένα μεγάλο μέρος του Ιερατείου, με μοναδική εξαίρεση τους Φαρισαίους, όπως θα δούμε, αρνούνται κάθε νεωτεριστική επέμβαση στον Γιαχβισμό τους. Ο Παύλος, μιλώντας στη συναγωγή για ζωή αιώνια, ανάσταση εκ νεκρών κλπ., προκαλεί τη βίαιη αντίδρασή τους, γιατί πουθενά στα βιβλικά κείμενα δεν υπάρχει παρόμοια αναφορά. Ο «Εκκλησιαστής» λέει ξεκάθαρα: «Οι νεκροί δεν γνωρίζουν τίποτα και δεν υπάρχει γι' αυτούς πλέον τιμωρία γιατί ξεχάστηκαν». Όλη λοιπόν η ζωή αρχίζει και τελειώνει για τον φανατικό Ιουδαίο πάνω στη γη και η παράταση της εξαρτάται από την εύνοια του θεού. Κατ' αυτούς, μεγαλύτερη τιμωρία από τον θάνατο δεν υπάρχει. Πρώτοι οι αλεξανδρινοί Εβραίοι, επηρεασμένοι από τον ελληνικό πολιτισμό, δέχονται την αθανασία της ψυχής, όπως και οι Εσσαίοι αργότερα.

Για τους Εβραίους της Παλαιστίνης όμως μια παρόμοια εκδοχή έφτανε στην ύβρι για τον θεό τους που υποτίθεται ότι έφτιαξε μαζί το κορμί και την ψυχή. Πώς ήταν δυνατόν να χωρίσουν και να επιζήσει το ένα του άλλου; Προκειμένου λοιπόν να προκαλέσουν μια θεολογική κρίση άρχισαν οι Φαρισαίοι πρώτοι να κλίνουν στην ιδέα της ανάστασης, και να τη διαδίδουν μέσα από τη συναγωγή. Αυτή η εκλογή, ισχυρίζεται ο Guignebert, γινόταν αναγκαία για το κύρος του ίδιου του Γιαχβέ. Και το θεωρεί σωστό. Αν λάβουμε υπόψιν μας τις γραφές τους που δεν είναι γεμάτες απειλές μόνο, αλλά και υποσχέσεις. Δεν είχε διαλέξει ο Γιαχβέ τον εβραϊκό λαό για να κυβερνήσει τον κόσμο; Ως τότε θα τους συντηρούνε -λαό και Θεό- με τις απραγματοποίητες μεγαλόστομες υποσχέσεις των σοφών τους προφητών; Ο ορθολογισμός είναι απειλητικός. Ο εκλεκτός λαός όχι μόνο δεν κυριαρχεί στην ανθρωπότητα, αλλά υφίσταται μύριους εξευτελισμούς, ταπεινώσεις και περιφρόνηση. Πώς να δικαιολογηθεί ο μέγας Γιαχβέ που ανέχεται τέτοιο κατάντημα; Τί κάνει ο αμείλικτος τιμωρός στους εχθρούς του λαού του; Ανάσταση λοιπόν και «Δευτέρα Παρουσία», για να μετατεθεί ο χρόνος των ανεκπλήρωτων υποσχέσεων. Ο νεωτερισμός της ανάστασης θα προκαλέσει φοβερή κρίση σε όλες τις υπόλοιπες αιρέσεις του ιουδαϊκού κόσμου και τον αμείλικτο πόλεμο κατά του Παύλου του επίσημου φορέα της ιδέας.

Ο Guignebert υποστηρίζει ακόμη ότι η θεωρία της ανάστασης θα προκαλέσει τη φοβερή αντιπάθεια και όλων των ανθρώπων με ελληνική παιδεία, μια και γεννιέται στο λίκνο του Εβραιοχριστιανισμού. Με τους Εσσαίους, όμως, οι διαφορές είναι άλλες και πολύτιμα αποκαλυπτικές. Ο Παύλος κατηγορείται ότι διαστρέφει όλη την αλήθεια περί Ιησού και κατά συνέπεια περί της ιδεολογίας του εσσαϊκού και

του ζηλωτικού κινήματος που στην πραγματικότητα είναι εθνικοαπελευθερωτικό. Αυτοί λοιπόν που εγκαταλείπουν την Ιουδαία μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ το 70, διωκόμενοι, θα καταφύγουν στη Δαμασκό, στην Αντιόχεια, στην Τρανσιορδανία, ίσως και στη Ρώμη ως Εβιονίτες. Το όνομα τους έρχεται απευθείας από την εβραϊκή λέξη «έ β ι ο ν» που σημαίνει φτωχός. Εμείς, όμως, γνωρίζουμε ήδη ότι οι Εσσαίοι, που δημιουργούν το «Qumran», λέγονταν και «Τάγμα των Φτωχών». «Είναι», λέει ο Danielou, «οι πιο αυθεντικοί Εσσαίοι που επιζούν. Δεν πιστεύουν ούτε στην ανάσταση ούτε στη θεία υπόσταση του Ιησού. Καταγγέλλουν τον Παύλο σαν ψευδοπροφήτη».

Ανεπιθύμητος λοιπόν ο Παύλος από όλους, θεωρούμενος ψευδοπροφήτης ή και προδότης, με μοναδικούς συμπαραστάτες του τους γραμματείς των Φαρισαίων που, όπως μας αφηγούνται στις «Πράξεις», τον υπερασπίζονται και έτσι αρχίζει το μαλλιοτράβηγμα. Οι Φαρισαίοι, που κρατούν τη δύναμη του Ιερατείου, είναι σε θαυμάσιες σχέσεις με τις δυνάμεις κατοχής από τον βασιλιά στην αρχή ως τον προκουράτορα αργότερα, που δεν είναι συνήθως Εβραίος και που του δίνουν τη διοίκηση της μικρής αυτής αποικίας σαν ανταμοιβή για τις υπηρεσίες που πρόσφερε στην αυτοκρατορία στους διάφορους επεκτατικούς της πολέμους. Οι θαυμάσιες σχέσεις όλων αυτών των προνομιούχων είναι στενότερες. Τα δώρα μεγάλης αξίας και τα χρυσά τάλαντα πλουτίζουν τους αξιωματούχους της Ρώμης, τον αυτοκράτορα και τους ευνοούμενους του.

Η στροφή στους εθνικούς

Από το 48 μ.Χ. που ξεκινά η πρώτη του (από τις τρεις) περιοδεία στις πόλεις της Μικράς Ασίας και της Μεσογείου η νέα θρησκεία βγαίνει έξω από τα όρια της Παλαιστίνης. Στα αστικά μεσογειακά κέντρα ήταν πιο ευνοϊκοί οι όροι για τη νέα θρησκεία. Στις πόλεις που επισκέπτεται απευθύνεται πρώτα στις συναγωγές των Ιουδαίων της διασποράς. Εξαιτίας όμως της εχθρότητας που συναντά (οφειλόμενη και στο γεγονός ότι δίνει δικό του περιεχόμενο στον ιουδαϊκό Μεσσιανισμό) στρέφεται στους εθνικούς (εκείνους που δεν ανήκαν στο λαό και τη θρησκεία των Εβραίων). Οι Έλληνες και ελληνόφωνοι εθνικοί πήγαιναν και άκουγαν τις ομιλίες του και προσηλυτίζονταν στο χριστιανισμό. Κυρίως από τις λαϊκές μάζες. Αν δεν ήταν οι Έλληνες προλετάριοι να υιοθετήσουν τη νέα θρησκεία, ο Χριστιανισμός δε θα γινόταν σε 2-3 αιώνες παγκόσμια θρησκεία.

Ο ελληνικός πληθυσμός δυστυχούσε. Όσο και αν υπήρχαν μεγάλες πολιτείες που μέσα σε αυτές ο ελληνισμός είχε τα πρωτεία, υπήρχαν Έλληνες που δεν είχαν «πού την κεφαλήν κλίνη». Τα αλλοτινά μεγαλεία πέρασαν. Οι πόλεμοι της Ρώμης έφεραν

στη Μικρασία και στην ανατολική Μεσόγειο την παρακμή, σε πολλές χώρες την ερήμωση, ενώ στην κυρίως Ελλάδα η πείνα άπλωνε παντού τις μαύρες φτερούγες της. Η ένδοξη χώρα πήγαινε από το κακό στο χειρότερο. Τα θέατρα, τα στάδια είχαν χορταριάσει. Ο πληθυσμός ξεκληριζόταν και περνούσε μια απαθλιωμένη ζωή. Αυτές οι συνθήκες προετοίμαζαν τους εξαθλιωμένους Έλληνες να δεχτούν με ανακούφιση το κήρυγμα για τον λυτρωτή που θα τους λύτρωνε από τα δεινά και θα δημιουργούσε μια πιο δίκαιη κοινωνία-αναγέννηση του κόσμου που ερχόταν από την Παλαιστίνη. Οι απόστολοι κήρυτταν ότι όταν ξαναγυρίσει ο Χριστός θα αναστήσει τους νεκρούς και θα τιμωρήσει τους άδικους και κακούς και θα ιδρύσει το βασίλειο των φτωχών (και μια «βροχή» θαυμάτων που εντυπωσιάζουν τον όχλο). Το κήρυγμα αυτό τραβούσε τον κόσμο, γιατί άκουγε θετικές υποσχέσεις και όχι αοριστολογίες.

Τόσο σημαντική ήταν η προσχώρηση του ελληνικού στοιχείου που η λαϊκή ελληνική γλώσσα της εποχής γίνεται το όργανο προπαγάνδας του Χριστιανισμού. Οι αδελφότητες ονομάζονται από τότε εκκλησίες (εκκλησία σημαίνει στα ελληνικά λαοσύναξη) και ο Ιησούς λέγεται πλέον «Χριστός», απόδοση στα ελληνικά και ρωμαϊκά του εβραϊκού «Μεσσίας». Έτσι ο Παύλος δίνει όνομα στη νέα θρησκεία: Χριστιανισμός.

Βλέποντας πως η προπαγάνδα του έπιανε πιο πολύ στα λαϊκά στρώματα των εθνικών έβαλε τα δυνατά του να γίνει «απόστολος των εθνών». Υπήρχε όμως ένα εμπόδιο. Οι εθνικοί δε δεχόταν τις θρησκευτικές συνήθειες των Ιουδαίων, όπως την περιτομή και την αργία του Σαββάτου. Ο Παύλος τόλμησε και παραμέρισε το μωσαϊκό νόμο. Εξαρχής έδωσε δικό του περιεχόμενο στον Μεσσιανισμό έτσι που να είναι συμβατός με τις παραδόσεις των μικρασιατικών και μεσογειακών λαών που πίστευαν ότι θα ερχόταν ένας σωτήρας-θεός ή ήρωας, ενώ οι Ιουδαίοι πίστευαν ότι ο Ιησούς κρατά από τη γενιά του Δαβίδ και στάλθηκε να σώσει μόνο το λαό του Ισραήλ. Και μια και στα βασικά δογματικά και οργανωτικά ζητήματα ακολουθούσε το δικό του δρόμο, δε δίστασε να δηλώσει ότι προπαγανδίζει το δικό του ευαγγέλιο, δηλαδή δήλωνε καθαρά πως δεν παραδέχεται την ιουδαίζουσα ευαγγελική παράδοση.

Ο Παύλος στην Αθήνα και το κήρυγμα στον Άρειο Πάγο

Η επίσκεψη στην Αθήνα περιγράφεται στις «Πράξεις των Αποστόλων», η οποία επίσκεψη έγινε μετά την εκδίωξη του Παύλου από τη Βέροια. Στην Αθήνα (Πράξεις 17: 17) κουβέντιαζε ο Παύλος στη συναγωγή με τους Ιουδαίους και με τους θεοσεβούμενους, όπως επίσης και κάθε ημέρα στην αγορά μ' εκείνους που τύχαινε

να παρευρίσκονται («διελέγετο μεν ουν εν τη συναγωγή τοις Ιουδαίοις και τοις σεβομένοις και εν τη αγορά κατά πάσαν ημέραν προς τους παρατυγχάνοντας»).

Συγκρατούμε εδώ δύο πράγματα:

1) Όπου αναφέρεται στις «Πράξεις» ότι ο Παύλος «κήρυξε», σημειώνεται ότι επισκεπτόταν τις συναγωγές, άρα απευθυνόταν σε Ιουδαίους που ζούσαν στον ελλαδικό χώρο.

2) Αναφέροντας ο συγγραφέας των «Πράξεων» ότι στην Αγορά συζητούσαν οι Αθηναίοι καθημερινά, όλοι με όλους, δεν λέει κάτι καινούργιο, άρα και ο Παύλος δεν έκανε κάτι πρωτότυπο. Η επισήμανση όμως του γεγονότος στο «θεόπνευστο» κείμενο δείχνει ότι ο συγγραφέας δεν φαίνεται να το γνώριζε και το κατέγραψε ως σημαντικό, ενώ αφήνει άλλα πολύ σημαντικότερα χωρίς αναφορά.

Π.χ., ο λόγος της μετάβασης στον Άρειο Πάγο είναι ακατανόητος και δεν εξηγείται πουθενά (17: 18): Εκεί που μίλαγε ο Παύλος στην Αγορά από δω κι από κει, κάποιοι φιλόσοφοι αναρωτήθηκαν, «τι αν θέλοι ο σπερμολόγος ούτος λέγειν;» (Τι λέει αυτός ο λογάς/ο φλύαρος/ο κουτσομπόλης; Αυτές είναι οι αποδόσεις της λέξης σπερμολόγος), «Οπότε επιλαβόμενοι τε αυτού επί τον Άρειον Πάγον ήγαγον». Πήραν, λοιπόν, τον σπερμολόγο και τον έφεραν στον Άρειο Πάγο. Καίριο ερώτημα: Γιατί έπρεπε να μεταφερθούν ομιλητής και ακροατήριο κάπου αλλού για να μάθουν τα εισαγωγικά των απόψεων του Παύλου; Αφού το λογύδριό του κράτησε το πολύ 5-6 λεπτά, ήταν ανάγκη να μεταβούν κάπου αλλού; Και μάλιστα στο βραχύδη Άρειο Πάγο;

Έστω λοιπόν, εμφανίζεται ο Παύλος (17: 22) στα βράχια: «Σταθείς δε ο Παύλος εν μέσω του Αρείου Πάγου έφη...». Όποιος έχει πάει στον αρχαιολογικό χώρο της Ακροπόλεως, ξέρει ότι ο Άρειος Πάγος δεν ήταν και δεν είναι θέατρο, αλλά ένας βράχος απότομος και απόκρημνος. Δεν υπάρχει «μέσο του Αρείου Πάγου», υπάρχουν όμως κορυφή και πλαγιές του βράχου. Προφανώς, αυτός που έγραψε τις «Πράξεις» ή αυτός που διηγήθηκε τα περιστατικά για να καταγραφούν, δεν βρέθηκε ποτέ στο συγκεκριμένο σημείο.

Ο Άρειος Πάγος δεν ήταν τόπος θρησκευτικών διαλέξεων και συζητήσεων. Για τον σκοπό αυτό υπήρχε η Αγορά, υπήρχαν τα κουρεία και τα λοιπά καταστήματα. Όπως γράφει ο Στράβων (Γεωγραφικά 9, 1, 16) οι Αθηναίοι διατηρούσαν «το πάτριον πολίτευμα» με όλους τους θεσμούς, δεν είχε αλλάξει η σημασία των θεσμικών λειτουργιών. Ο Άρειος Πάγος ήταν λοιπόν δικαστήριο που συνερχόταν σπάνια για να εκδικάσει ειδεχθή εγκλήματα (φόνους συγγενών κ.ά.), ενώ για

λιγότερο σημαντικά αδικήματα λειτουργούσαν άλλα κατώτερα δικαστήρια.

Από τα προηγούμενα δεν είναι δυνατόν να εξηγηθεί, γιατί μετακινήθηκαν Παύλος και ακροατήριο στον Άρειο Πάγο, εκτός αν είχε διαπραχθεί κάποιος φόνος, πράγμα που δεν προκύπτει από πουθενά. Μια άλλη εκδοχή είναι να ήθελαν οι Αθηναίοι να τον δικάσουν για όσα συνέβησαν στη Θεσσαλονίκη και τη Βέροια, απ' όπου αναγκάστηκε ο Παύλος να διαφύγει, νύχτα και κρυφά. Αλλά και τέτοια εκδοχή δεν τεκμηριώνεται από πληροφορίες και είναι απίθανο οι Αθηναίοι να είχαν δικαστική συνεργασία με τους Βορειοελλαδίτες. Απ' την άλλη πλευρά, δεν δίνεται καμιά εξήγηση, γιατί δεν έγινε η συζήτηση στην Αγορά, στην Ακαδημία ή σε κάποια άλλη φιλοσοφική Σχολή. Γιατί τέτοια σπουδή να συρθούν -ομιλητής και ακροατήριο- στον Άρειο Πάγο;

Δύο τινά πρέπει να υποθέσουμε: Είτε η αναφορά του Άρειου Πάγου γίνεται για να προσδοθεί κύρος στον Παύλο (μέχρι και τον Άρειο Πάγο τού παραχώρησαν οι ειδωλολάτρες!), είτε δεν συνέβη τίποτα από αυτά και ο συγγραφέας τα συναρμολόγησε από σκόρπιες γνώσεις που είχε, όπως έχει γίνει με πολλά άλλα επεισόδια των ιερών βιβλίων. Δεν ήξερε ο συγγραφέας των Πράξεων για την Ακαδημία του Πλάτωνα, για το Λύκειο του Αριστοτέλη ή για τον Κήπο του Επίκουρου, όπου γίνονταν συστηματικά φιλοσοφικές συζητήσεις. Είχε πληροφορηθεί μόνο για τον Άρειο Πάγο ως σπουδαίο «κτήριο» και θεσμό και σκέφτηκε να κατασκευάσει εκεί ένα σκηνικό για την ομιλία του Παύλου.

Εν πάση περιπτώσει, κάπου εκεί γύρω από την Ακρόπολη απευθύνθηκε ο Παύλος στους Αθηναίους με ένα λογύδριο 194 λέξεων. Το κείμενο αυτό (17.22-31) δεν λέει τίποτα αξιόλογο, αλλά πολύ περισσότερο δεν μπορεί να σήμαινε οτιδήποτε για τους Αθηναίους, οι οποίοι άκουγαν ακαδημαϊκούς και περιπατητικούς, επικούρειους, κυνικούς και στωικούς ρήτορες με αφηρημένες έννοιες, πολύπλοκους συλλογισμούς και σύνθετα ρητορικά σχήματα στο λόγο τους, άκουγαν στα θέατρα Αισχύλο, Σοφοκλή, Ευριπίδη, Αριστοφάνη και όσων άλλων τα έργα χάθηκαν, επί ώρες και ημέρες. Τι να εισπράξουν λοιπόν από το ρηχό λογύδριο των δύο παραγράφων του Παύλου;

Ας σημειωθεί, ως προς το περιεχόμενο αυτού του λόγου, ότι ο Παύλος προσφωνεί τους Αθηναίους ως «δεισιδαιμονέστατους», δηλαδή ως υπερβαλλόντως θεοσεβείς, πράγμα που είναι ανοησία, δεδομένου ότι παράλληλα με τους θεοσεβούμενους φιλοσόφους υπήρχαν και πολλοί άθεοι ή αδιάφοροι... Η δε αναφορά του «στον βωμό τω αγνώστω θεώ» αποτελεί επίσης παρανόηση ή

παραποίηση. Ο Παυσανίας που πέρασε από την Αθήνα 2 δεκαετίες μετά την υποτιθέμενη επίσκεψη του Παύλου, περιγράφει αυτό τον βωμό που βρισκόταν στη Μουνιχία (Πειραιάς) και προφανώς ήταν αφιερωμένος στον τυχόν άγνωστο στους Αθηναίους θεό που είχαν οι ξένοι ναυτικοί και έμποροι, οι οποίοι επισκέπτονταν τη χώρα.

Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι δεν ανέφερε ο Παύλος καν το όνομα του κυρίου του, για τον οποίο μιλούσε στους Αθηναίους, ολόκληρος «υιός θεού», τον οποίο θεωρούσαν όμως οι χριστιανοί επίσης θεό και όχι ημίθεο. Μάλλον δεν υπήρχε τότε ακόμα αυτή η ιδέα περί τριαδικότητας και ο «δάσκαλος που αναστήθηκε» εθεωρείτο απλά ένας προφήτης. Το όνομα Ιησούς πάντως δεν αναφέρεται στο λογύδιό του Παύλου και το Χριστός ως μόνιμη προσωνυμία, ήταν έτσι κι αλλιώς μεταγενέστερο.

Κρίνοντας από τα απλοϊκά λεκτικά σχήματα του Παύλου που απευθύνονταν σε ανθρώπους μειωμένης παιδείας, ο περιοδεύων προσηλυτιστής φαίνεται να θεωρεί ότι έχει μπροστά του ακροατήριο αγροτών της Μέσης Ανατολής. Οι Αθηναίοι πολίτες είχαν ακούσει όμως πολύ πιο συγκροτημένα πράγματα στο πρωτότυπο από φιλοσόφους. Ήταν αναμενόμενο λοιπόν να προκαλέσουν τα λεγόμενα από τον Παύλο θυμηδία...

Έτσι κι έγινε (Πράξεις 17: 32), *«ακούσαντες ανάστασιν νεκρών οι μεν εχλεύαζον, οι δε είπον: ακουσόμεθά σου πάλιν περί τούτου!»*. Περίπου: «να μας τα ξαναπείς άλλη μια φορά...», ενώ κάποιοι άλλοι χλεύαζαν για τις ανοησίες! Οπότε, κάνοντας την ανάγκην φιλοτιμίαν, *«εξήλθεν ο Παύλος εκ του μέσου αυτών»!* Δεν έκανε οποιαδήποτε προσπάθεια να τα εξηγήσει επί τόπου, όπως του ζήτησαν περιπαικτικά, δεν έκλεισε συνάντηση για άλλη μέρα, έφυγε και ανεχώρησε για την Κόρινθο. Αν είχε συμβεί οτιδήποτε άλλο σημαντικό, σίγουρα θα αναφερόταν στις «Πράξεις». Επί πλέον σημειώνουμε εδώ, ότι έφυγε ο Παύλος από τη μέση της ομήγυρης των ακροατών, άρα μας πληροφορεί το κείμενο ότι ήταν και οι ακροατές σκαρφαλωμένοι στο βράχο του Αρείου Πάγου. Πράγματι, ο συγγραφέας των «Πράξεων», ούτε υποσιάζεται ότι όλα αυτά που περιγράφει, τα έχει τοποθετήσει σε έναν απόκρημνο βράχο...

Η προσχώρηση στη διδασκαλία του Παύλου -Χριστιανισμός ως θρησκεία δεν υπήρχε ακόμα- ενός Διονύσιου και μιας γυναίκας, είναι σίγουρα μεταγενέστερη προσθήκη στο κείμενο, για να μη φανεί ότι πήγε ολόκληρη η επίσκεψη χαμένη. Η αναφορά στους δύο προσήλυτους περνάει ξώφαλτσα τη στιγμή που θα έπρεπε,

εκείνοι που αποδέχθηκαν τα λεχθέντα του Παύλου και δεν χλεύασαν, να προβληθούν στο κείμενο με την επιχειρηματολογία τους, σε αντιπαράθεση με τους άλλους. Ενώ περιγράφει ο συγγραφέας το αυτονόητο, ότι οι Αθηναίοι συζητούσαν ελεύθερα στην Αγορά, δεν θεώρησε σκόπιμο να αναφερθεί στους δύο οπαδούς που απέκτησε ο Παύλος; Στα κρυφά προσχώρησαν, πού και σε ποιον το δήλωσαν αφού ο Παύλος έφυγε με τη συνοδεία του αμέσως για Κόρινθο; Δεν μαθεύτηκε τίποτα στον περίγυρό των νέων πιστών;

Απ' την άλλη πλευρά, είναι γνωστό ότι, όταν παρουσιαστεί κάποιος παραδοξολόγος και ανακοινώσει πράγματα και θάματα, πάντα βρίσκονται άνθρωποι υπεράνω πάσης υποψίας αλλά, στην πραγματικότητα, φοβισμένοι και ανασφαλείς χαρακτήρες, που θα δηλώσουν γοητευμένοι από τον παραδοξολόγο. Γιατί να μην προσχωρήσει λοιπόν στις θολές δοξασίες του Παύλου και αυτός ο (άγνωστος κατά τ' άλλα) Διονύσιος; Ο οποίος Διονύσιος (αν υπήρξε ποτέ!), ουδαμού αναφέρεται πλέον στα ιερά βιβλία, παρά μόνο σε φανταστικές μεταγενέστερες ιστορίες, στη λεγόμενη «ιερά παράδοση»... Κι εδώ ακριβώς βλέπουμε μια διαχρονική λαθροχειρία: Η «παράδοση» περί Διονύσιου που δεν αποδεικνύεται με τίποτα, διατηρείται και καλλιεργείται με μυθεύματα, ενώ η (ας πούμε) αληθής ιστορία των «Πράξεων» περί Αρείου Πάγου παραμερίζεται, γιατί δεν βολεύει...

Άλλη φορά δεν βρέθηκε στην Αθήνα ο Παύλος, ούτε απέστειλε ποτέ κάποια επιστολή στον πυρήνα των μαθητών του που υποτίθεται ότι θα δημιούργησε ο προαναφερόμενος Διονύσιος. Το μοναδικό ασφαλές συμπέρασμα από όλη αυτή την ιστορία είναι λοιπόν ότι, αν βρέθηκε πράγματι στην Αθήνα ο Παύλος, ρεζιλεύτηκε στο ακροατήριό του, πράγμα που είναι ίσως και το πιο αυτονόητο σ' αυτή τη διήγηση των «Πράξεων».

Η περίεργη προστασία και η περίεργη σιωπή

Οι «Πράξεις» αναφέρουν πως *«μια σαρανταριά Ιουδαίοι ορκίστηκαν να 'ναι αναθεματισμένοι και να μη φάνε και να μην πουν ώσπου να σκοτώσουν τον Παύλο»* (κγ' 12-19). Σύμφωνα με την απόφασή τους, θα τον εκτελούσαν την επομένη. Οι χαφιέδες (στις «Πράξεις» τάχα ο ανιψιός) προφταίνουν στον εκατόνταρχο το μαντάτο που σπεύδει στον χιλιάρχο. Και κείνος δίδει την εξής εντολή: *«Κάλεσε δυο εκατόνταρχους και τους είπε, ετοιμάσετε διακόσιους στρατιώτες για να πάνε στην Καισαρεία, εβδομήντα ιππείς και διακόσιους λοχχοφόρους να ξεκινήσουν στις τρεις το πρωί. Να έχουν μαζί τους και ζώα, να επιβιβάσουν τον Παύλο και να τον παραδώσουν σ'ωο στον ηγεμόνα Φήλικο»*

(Πράξεις, κγ', 23-24). Ποιά αποστολή περισώζουν οι Φαρισαίοι, στο πρόσωπο του Παύλου; Και ποιόν αξιωματούχο της αυτοκρατορίας διαφυλάσσουν οι ρωμαϊκές αρχές της Ιερουσαλήμ, στο πρόσωπο του επαρχιώτη υπόδικου; Γιατί εδώ γίνεται επιστράτευση! Και γιατί ο Φήλιξ δίδει εντολές να εξυπηρετούν τον Παύλο και να δέχεται όποιον θέλει στην υποτιθέμενη προφυλάκιση του; Ποιοί είναι οι επισκέπτες του Παύλου; Μα, ο ίδιος ο Φήλιξ (προκουράτορας της μισής Ιουδαίας) με τη γυναίκα του Δρούσιλα, εγγονή του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας. Αργότερα θα τον επισκεφτεί βασιλική κουστωδία, με τον Αγρίππα και την πριγκίπισσα Βερενίκη, αδερφή της πρώτης. Όλοι αυτοί θα τον κρατήσουν δυο χρόνια στην Καισαρεία, «όπου απαγορεύεται η είσοδος Εβραίων», αναβάλλοντας διαρκώς τη δίκη που απαιτούν οι Ιουδαίοι. Δεν τολμούν όμως και να τον φυγαδεύσουν για να μην προκαλέσουν τον ιουδαϊκό λαό και κυρίως τους Ζηλωτές.

Τελικά θα επινοήσουν την από μέρος του Παύλου «προσφυγή στον Καίσαρα». Το δικαίωμα να δικαστεί κάποιος από τον Καίσαρα το έχουν μόνο οι Ρωμαίοι πολίτες. Έτσι νομιμοποιείται η φυγάδευση του για τη Ρώμη. Ο ίδιος, όπως και όλοι οι προστάτες του, γνωρίζουν πια καλά ότι δεν έχει άλλη λύση και ότι δε θα επιζήσει αν μείνει στην Παλαιστίνη. Το σήριαλ του ταξιδιού, τα θαύματα και οι συζητήσεις του με το θεό είναι γνωστά. Τελειώνοντας ο αφηγητής των Πράξεων μας καθησυχάζει πως όταν ο Παύλος έφτασε στη Ρώμη, σαν υπόδικος υποτίθεται, δεν τον φυλάκισαν: *«Όταν μπήκαμε στη Ρώμη, ο εκατόνταρχος παρέδωσε τους φυλακισμένους στο στρατοπεδάρχη. Αλλά επετράπη στον Παύλο να μένει μόνος μαζί με το στρατιώτη που τον φύλαγε... Έμεινε δε ο Παύλος διετίαν ολόκληρη σε δικό του μισθωμένο σπίτι και εδέχετο όλους που τον επισκέπτονταν... χωρίς εμπόδια»* (κη', 16 και κη', 30-31).

Εδώ, μ' έναν περίεργο τρόπο, σταματάει ο οίστρος των περί Παύλου περιγραφών και των θεϊκών επεμβάσεων. Οι βιογράφοι του μας «κόβουν» το συγκινητικότερο. Πώς πέθανε άραγε αυτός ο σκοτεινός και μυστηριώδης φανατικός Εβραίος Ρωμαίος πολίτης και ακόμη φανατικότερος οπαδός του Ιησού; Πολλοί ισχυρίζονται ότι πέθανε σαν μάρτυρας, αλλά κανείς δεν το υποστηρίζει υπεύθυνα. Κι όμως, κάτω απ' αυτή τη σιωπή των Γραφών κρύβεται ένα συναρπαστικό γεγονός της ιστορίας, που 'μενε θαμμένο ως τώρα.

Ο Βολτέρος στο Φιλοσοφικό του Λεξικό το θεωρεί αδύνατο να είναι ο Παύλος, Ρωμαίος πολίτης. Η Ταρσός, εξηγεί, δεν έγινε ρωμαϊκή επαρχία παρά εκατό χρόνια μετά τον Παύλο. Πως θα γινόταν αυτός Ρωμαίος πολίτης; Πολλοί μελετητές που αρνούνται να δεχτούν τις Γραφές σαν ντοκουμέντα -και καλά το κάνουν- τις

χρησιμοποιούν όμως για να μας πείσουν πως ο Παύλος ήταν τάχα από βασιλική γενιά και για την ακρίβεια δισέγγονος του μεγάλου Ηρώδη. Οπότε ο Παύλος παύει να 'ναι Εβραίος και γίνεται Άραβας (Ιουδαίος). Μα κάτι τέτοιο θα γέμιζε χαρά τους απολογητές του Χριστιανισμού. Εξάλλου θά 'ταν αδύνατο να διεισδύσει ένας Άραβας, έστω και περιτμημένος, στους κόλπους του Ιερατείου τόσο, και να απειλείται με λιντσάρισμα από τους Ζηλωτές-Σαδδουκαίους, σαν προδότης του «Νόμου τους». Το γεγονός όμως ότι οι Γραφές δε λένε κουβέντα για το τί απέγινε ο Παύλος σαν συμπλήρωσε δυο χρόνια ζωής στη Ρώμη «διαδίδων τον λόγον κτλ., κτλ», αυτό μας υποχρεώνει να υποψιαστούμε και πάλι τη σκοπιμότητα της σιωπής.

Μια παράδοση μη-συνάντηση στην Έφεσο

Ο Παύλος εμφανίζεται να διδάσκει στην Έφεσο δύο φορές: Το 49 για τρεις μήνες και το 52 ή 53 για περισσότερα από τρία χρόνια. Εκεί φέρεται να γράφτηκαν η πρώτη και δεύτερη «επιστολή προς Κορινθίους», και ότι ήταν εκεί που ο Παύλος δέχθηκε ταραγμένους αντιπροσώπους από την Κόρινθο και επέβλεψε το πρώτο κάψιμο βιβλίου από χριστιανούς (Πράξεις 19: 19). Στην Έφεσο όμως είχε δημιουργήσει εκκλησία ο μαθητής του Ιησού, Ιωάννης που διέμεινε εκεί ως τον θάνατό του.

Ο Ιωάννης, που εγκαταστάθηκε στην Έφεσο μετά την Σταύρωση και καθιερώθηκε για πάντα ως ο ιδρυτής της εκκλησίας της Εφέσου. Κατ' εντολή του ιδίου του Ιησού, η Μαρία τέθηκε υπό την προστασία του Ιωάννη και φαίνεται ότι είχαν κατευθυνθεί προς την Έφεσο. Εκεί είχε κτισθεί με αγάπη ιδιοχείρως από τον Ιωάννη το σπίτι της Μαρίας -ένα σπίτι το οποίο μπορεί να το δει κανείς και σήμερα!

Ο Ιωάννης λέγεται ότι υπήρξε ο διδάσκαλος του σεβασμιότατου επίσκοπου Πολύκαρπου, της γειτονικής Σμύρνης. Δεδομένου ότι χρειάσθηκαν κάποιοι αιώνες προκειμένου να «εξιστορηθεί» η έσχατη μοίρα της Μαρίας, σύμφωνα με τον Ειρηναίο του 2ου αιώνα (όπως μεταφέρεται από τον Ευσέβιο, 23) ο Ιωάννης παρέμεινε στην Έφεσο μέχρι τα χρόνια της αυτοκρατορικής θητείας του Τραϊανού (98-117) και, με βάση την μαρτυρία του 3ου αιώνα του Διονύσιου από την Αλεξάνδρεια, δεν είχε έναν αλλά δύο τάφους στην Έφεσο.

Ούτως έχοντας του ιστορικού, ο απόστολος Ιωάννης είχε μακρόχρονη παραμονή στην Έφεσο την ίδια ακριβώς πόλη στην οποία δίδαξε το ευαγγέλιο ο Παύλος κατά την δεύτερή του περιοδεία. Παρ' όλη την χρονική και τοπική σύμπτωση, ο Παύλος ποτέ δεν συνάντησε την Μαρία ούτε συνομίλησε με τον σύντροφό του εν τη

αποστολική διακονία, Ιωάννη. Περίεργο, αν μη τι άλλο...

Ο μεγάλος προβοκάτορας - Ο εμπρησμός της Ρώμης και η κατασυκοφάντηση του λαοφίλους και φιλέλληνα Νέρωνα

Κάθε φορά που κινδυνεύει ο Παύλος από τους συμπατριώτες του Εβραίους, μέσα ή έξω από τη γη του, εμφανίζονται οι Ρωμαίοι και τον σώζουν. Μη μας διαφεύγει δε, πως όλοι οι διοικητές των επαρχιών -ρωμαϊκών αποικιών- είναι πρόσωπα απολύτου εμπιστοσύνης του κάθε Καίσαρα. Έτσι, όταν το 53-54 ο Παύλος βρίσκεται στην Κόρινθο και ορμούν οι Ιουδαίοι να τον φάνε, τον σώζει ο ίδιος ο κυβερνήτης της Αχαΐας (Ελλάδος) Γαλλίων, αδερφός του Σενέκα, δασκάλου και αργότερα μόνιμου υπουργού του Νέρωνα (Πράξεις, XVIII, 12-17). Όταν τον φέρνουν «δέσμιο» στη Ρώμη τον παραδίδουν στο διοικητή της πραιτοριανής φρουράς Αφράνιους Μπούρους, στωικό, φίλο του Σενέκα και σύμβουλο του Νέρωνα. Αυτός θα τον δικάσει και θα τον αθωώσει, φυσικά, σε μια παρωδία δίκης. Αλλά και ο ίδιος ο Παύλος είναι φίλος του Σενέκα. Τι θα πει όμως φίλος του Σενέκα, εκ βαρβάρων; Να σκεφτούμε κάτι σαν κουμπάρος-επαρχιώτης πολιτευτή Αθηνών; Ή, ακόμα χειρότερα μπιστικούς, καταδότες και πληροφοριοδότες των δικτατόρων κι ακόμη χειρότερα των Γερμανών;

Ο άγιος Κυπριανός αποκαλύπτει με συντριβή ότι ο Παύλος ήταν διώκτης κατ' εντολή των Ρωμαίων. Όταν πήγαινε δηλαδή να κατασφάξει στη Δαμασκό, τα «εντάλματα» τά 'παιρνε από τον Ρωμαίο προκουράτορα κι όχι από τον αρχιερέα. Βέβαια, ο άγιος Ιερώνυμος, ο άγιος Αυγουστίνος κι άλλοι, γράφουν ξελιγωμένοι για τις σχέσεις του Παύλου με τον Σενέκα και για την «απόκρυφη» αλληλογραφία τους από οχτώ γράμματα του Σενέκα προς Παύλο και έξι αντίστροφα του Παύλου στον Σενέκα. Η απουσία επικοινωνιών και οι αποστάσεις μας υποχρεώνουν να θυμόμαστε πως οι πάντες ανταλλάσσανε γράμματα στα χρόνια εκείνα. Να ήταν τα γράμματα «καρφωματιές» του Παύλου ή πληροφορίες πράκτορα; Και του Σενέκα εντολές; Οι διάφορων ειδών και επιπέδων δούλοι, ευνοούμενοι, κομματάρχες των αφεντικών, ανέκαθεν, μπορεί να ισχυρίζονται πως είναι φίλοι τους. Δυστυχώς όμως εκείνοι ούτε που τους θυμούνται και πολύ λιγότερο τους αναφέρουν. Δεν έχουμε πουθενά, και από κανέναν της εποχής, σημείο αναφοράς περί Παύλου. Ο Παύλος όμως στέλνει χαιρετίσματα από τη Ρώμη, «από τους άγιους του παλατιού του Καίσαρα» (Φιλιππισ. δ', 22). Πολλοί Εβραίοι είναι δούλοι στο παλάτι και στα μεγάλα αρχοντικά της Ρώμης. Ο Παύλος συνδέεται μαζί τους, ίσως και να 'χουν τοποθετηθεί εκεί με συστάσεις του. Γιατί και στην «Προς Ρωμαίους επιστολή», πριν πάει ο ίδιος στη Ρώμη, στέλνει χαιρετισμούς σε πολλούς και διάφορους.

Ο Παύλος φτάνει στη Ρώμη όταν η άρχουσα τάξη έχει αποφασίσει να ρίξει τον Νέρωνα με κάθε θυσία. Αυτός ο προοδευτικός, ο φιλέλληνας, ο φιλόδουλος, ο ειρηνιστής, ο ανεξίκακος αυτοκράτορας που λατρεύεται από τον λαό -ναι, ο Νέρωνας- δεν μπορεί να κυβερνά την αυτοκρατορία την ώρα που εκείνη θεμελιώνει σχεδόν τη φεουδαρχία.

[Σύμφωνα με τα «επιχειρήματα» των εχθρών του, όπως μας τα παραδίδουν ο Τάκιτος και ο Σουίτων, ο Νέρωνας λαμβάνει τελείως λαϊκά οικονομικά μέτρα, όπως την κατάργηση των έμμεσων φόρων, που η σύγκλητος απορρίπτει. Ορίζει τη δημοσίευση των φορολογικών καταλόγων και τη φορολογική απογραφή κάθε χρόνο. Αφαιρεί από τους άρχοντες το δικαίωμα ζωής και θανάτου για τους σκλάβους τους. Δίνει το δικαίωμα στους σκλάβους να κάνουν αγωγή κατά των αρχόντων που τους κακομεταχειρίζονται (νόμος που θα καταργηθεί το 625 από τη «χριστιανική» Σύνοδο της Ρέμς και «οι σκλάβοι δεν γίνονται δεκτοί σαν κατήγοροι»). Χαρίζει στον λαό υπό τύπον λαχείου δώρα αξίας, όπως ζώα, εκτάσεις γης, πλοία, πολύτιμους λίθους. Στην αρχή της βασιλείας του, όταν τού 'φεραν να υπογράψει μια καταδίκη σε θάνατο, είπε: «Πως θά 'θελα να μην ξέρω γράμματα». Απαγορεύει να σκοτώνουν κατά τις μονομαχίες ακόμα και καταδικασμένους σε θάνατο, όπως συνηθιζόταν ως τότε. Έχει απέραντο πάθος για την Ελλάδα. Βέβαια του κατηγορούν πως του αρέσουν οι τιμές και το τρέξιμο με τα άρματα και η αναγνώριση από μέρους των άλλων της ποιητικής του αξίας. Αλλά σε ποιόν έφηβο, σαν έχει παιδεία, δεν αρέσουν όλα τούτα. Και ποιος αυτοκράτορας της Ρώμης δεν φιλοδόξησε να εμφανιστεί σαν ποιητής; Κατηγορείται για τον φιλελληνισμό του σε αντίθεση με τον Ανδριανό που θεοποιείται για τον ίδιο λόγο. Και φροντίζουν να μας κάνουν να λησμονήσουμε ότι ανακηρύσσεται καίσαρας στα δεκαεφτά του χρόνια, όταν η μάνα του Αγριππίνα δηλητηριάζει τον θείο του Κλαύδιο. Με δάσκαλο τον Σενέκα που υπεραγαπά, γνωρίζει τέλεια τα ελληνικά και τα λατινικά. Είναι τελείως άθεος, γι' αυτό κι ανεξίκακος, χωρίς ίχνος μισαλλοδοξίας. Όταν όλη η διανοήση της Ρώμης μισεί τους Έλληνες από φθόνο και πλέγμα κατωτερότητας -μην ξεχνούμε πως όλοι αυτοί πάνε στην Ελλάδα για σπουδές ή κουβαλάνε από κει καθηγητές για να μορφωθούν- και τους αποκαλεί περιφρονητικά Graeculi (Γραικύλους), ο Νέρων φτάνει στην Κόρινθο και αποδίδει στην Αχαΐα (Ελλάδα) την ανεξαρτησία της. «Σεις όλοι, Έλληνες, που κατοικείτε την Αχαΐα, ονομαζόμενη ως τώρα Πελοπόννησο, δεχθείτε, μαζί με την απαλλαγή από τους φόρους, την ελευθερία που στις πιο ευτυχισμένες μέρες της ιστορίας σας δεν κατείχατε ποτέ όλοι μαζί, σεις που υπήρξατε σκλάβοι η ξένων η οι μεν των δε. Αχ, να μη ζούσα στους χρόνους ακμής της Ελλάδας, να 'δυνα αυτό το διέξοδο στις διαθέσεις μου για να απολαύσω έναν μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων! Δεν συχωρώ στον χρόνο που ελάττωσε το μεγαλείο ενός τέτοιου αγαθού... Αλλά προσπέφτω στους θεούς που πάντα με προστάτεψαν στη γη και τη θάλασσα, να μου δώσουν παρ' όλα αυτά την ευκαιρία να το πραγματοποιήσω. Άλλοι πρίγκιπες έδωσαν σε πόλεις τη ελευθερία τους... ο Νέρων την αποδίδει σε μια ολόκληρη επαρχία». (Αναφ. Ambelain, ό.π, σελ. 378). Στοιχεία ατράνταχτα για το μισελληνισμό των Εβραίων, αλλά και των Ρωμαίων. Διαλέγει από το προσωπικό των αρχόντων τους καλύτερους σκλάβους και τους πιο μορφωμένους και τους ελευθερώνει. Όταν η Ρώμη καίγεται προσφέρει τα πάντα στο λαό, ως και τα ανάκτορα του για να κατοικήσουν, και ξανακτίζει την καμένη περιοχή. Χαιρετάει όλους τους ανθρώπους που συναντάει στους δρόμους, με τ' όνομά τους. Ο λαός τον λατρεύει. Στη βασιλεία του, λέει ακόμη ο Σουίτων, πάρθηκαν αυστηρότατες αποφάσεις, καταδίκες και καταπιεστικά μέτρα, αλλά όχι λιγότερα νέα μέτρα, όπως ο περιορισμός της πολυτέλειας και της σπατάλης, για να διανέμονται περισσότερα τρόφιμα στον λαό.]

Ο Τάκιτος μάς αποκαλύπτει στα «Χρονικά» του, ότι ο προοριζόμενος σαν διάδοχός του δεν είναι άλλος από τον Σενέκα. *«Είχε ψιθυριστεί ότι ο Σούμπριους Φλάβους (χιλίαςρχος πραιτοριανών) συνεννοημένος μυστικά με τους εκατόνταρχους (και ο Σενέκας το γνώριζε) θα σκότωνε τον Πίζον, αφού ο Πίζον θα σκότωνε το Νέρωνα, και ότι αυτοί θα ανέθεται την αυτοκρατορία στον Σενέκα, σαν τον ενδεδειγμένο στα ανώτερα αξιώματα, χάρη στις μεγάλες του αρετές, γεγονός που θα δικαιολογούσε την ενέργεια τους»* (XV, I, 25).

Είναι πολύ φανερό ότι είχαν το πρόβλημα πως θα δικαιολογούσαν στον λαό το έγκλημά τους. Η εμφάνιση του Παύλου τους δίνει τη λύση. Ότι ο Σενέκας θα τον χρησιμοποιήσει, είναι πια βέβαιο. Τί θα εκμεταλλευτεί όμως; Την αφέλεια του ημιμαθούς βαρβάρου; Τη φιλοδοξία του ή το μίσος του; Τελικά βέβαια δεν ξέρουμε ποιος την έφερε στον άλλον. Γιατί αποκλείεται να αποκάλυψε ο παμπόνηρος Εβραίος στον Σενέκα και το πραγματικό μίσος του κατά των ειδωλολατρών, καθώς και το όνειρο του εβραϊκού επεκτατισμού που υπηρετεί. Πάντως αλληλοεξυπηρετήθηκαν. Ο Παύλος φεύγει αμέσως για την Ισπανία, όπου κυβερνά ο Γκάλμπα. Οι επαρχίες πρέπει να ξεσηκωθούν για να δικαιώσουν την ανατροπή του Νέρωνα. Αμέσως μετά την επιστροφή του Παύλου στη Ρώμη, αρχές του 64, οργανώνεται και ξεσπά η πυρκαγιά της Ρώμης, τέλος του Μαρτίου.

Η φωτιά αρχίζει κατά την απουσία του Νέρωνα στο Άντιο, όπου γεννήθηκε και αγαπούσε πολύ και που απέχει από τη Ρώμη 50 χλμ., απόσταση τεράστια για την εποχή. Αυτό το παραδέχεται και ο Τάκιτος και ο Σουίτων, όπως και ότι ο Νέρων ειδοποιήθηκε μόνο την τέταρτη μέρα, όταν η μισή Ρώμη είχε γίνει στάχτη. Ποιος εμπόδισε τους δούλους να ειδοποιήσουν τον Νέρωνα ενωρίτερα; Πάλι οι παλατιανοί, πιθανότατα. Ο ίδιος ο Σουίτων, εμπαθής και κακόπιστος όσο δεν παίρνει, μας δίδει ένα ατράνταχτο ντοκουμέντο: *«...και έκαψε τη Ρώμη. Αυτό κρύφτηκε τόσο λίγο, αφού πολλοί αξιωματούχοι είδαν στα κτήματα τους σκλάβους του διαμερίσματός του (παλατιού) με πυρσούς και στουπιά, αλλά δεν τόλμησαν να τους πιάσουν...»*. Οι «άγιοι» λοιπόν του Παύλου, που στέλναν από το παλάτι του Καίσαρα τους χαιρετισμούς τους στους Φιλιππισίους, κάνανε καλή δουλειά. Γιατί, τώρα, ο ίδιος ο Παύλος θα εξαφανιστεί αμέσως μετά από τη Ρώμη επί δυο χρόνια; Και γιατί η αστυνομία δε θα πάψει να τον καταζητεί;

Ο G. Ricciotti θα παραδεχτεί με συντριβή: *«Απροσδόκητα ξαναεμφανίζεται ο Παύλος φυλακισμένος στη Ρώμη, απ' όπου θα στείλει και το δεύτερο του γράμμα προς Τιμόθεο (1,17). Οι συνθήκες που περιβάλλουν τη δεύτερη του σύλληψη είναι πολύ σκοτεινές. Είναι, εξάλλου, σχεδόν βέβαιο ότι αυτή δεν έγινε στη Ρώμη, αλλά*

κάπου μακριά, όπου βρήκε τον Παύλο η αυτοκρατορική αστυνομία, που τον καταζητούσε, από τότε που εξαφανίστηκε από τη Ρώμη».

Κατά πάσα πιθανότητα, η σύλληψη αυτή συνέβη στην Τρωάδα, γιατί στην επιστολή του (δ', 13) παρακαλεί τον Τιμόθεο να του φέρει από την Τρωάδα το παλτό, τα βιβλία και τις μεμβράνες που άφησε κει, στο σπίτι κάποιου Κάρπου. Άφησε δηλαδή τα πάντα, οπότε θα 'φυγε κάπως ξαφνικά. Φαίνεται, εξάλλου, καθαρά ότι όλοι του οι παλιοί φίλοι φοβούνται να τον πλησιάσουν: «Ξέρεις ότι στην Ασία όλοι μου γύρισαν την πλάτη» (α' 15) και «στην πρώτη μου απολογία κανείς δε μου συμπαραστάθηκε, αλλά με εγκαταλείψανε όλοι» (δ', 16). Τί έχει κάνει και «ντρέπονται», γι' αυτόν; «Μη ντραπείς για μένα» (α', 8) και ο Ονησιφόρος «δε ντράπηκε για τις αλυσίδες μου» (α', 16).

Αποκαλύφτηκε ότι έπαιξε το παιχνίδι των Ρωμαίων, βάζοντας φωτιά στην πόλη και γι' αυτό φοβούνται να του συμπαρασταθούν ή τον περιφρονούν, γιατί έγινε αφορμή να γίνει ο διωγμός των χριστιανών που ακολούθησε, με αποτέλεσμα να αφανιστούν τόσες οικογένειες; Στην Ασία, λοιπόν, του γύρισαν την πλάτη, γιατί εκείνος γλίτωσε, ενώ οι άλλοι κήκαν στον ιππόδρομο, οι «άλλοι», που εκείνος ξεσήκωσε να βάλουν τη φωτιά. Όταν πάλι τον πιάνουν, με την κατηγορία του αρχηγού (η αστυνομία τον αναζητεί επί δυο χρόνια σ' όλη την επικράτεια) είναι φυσικό να φοβούνται να τον πλησιάσουν. Και ο ίδιος ξέρει ότι δεν γλιτώνει, «Ο καιρός του χαμού μου έφτασε» (ο.π., δ', 6), όχι πάντως για τη θεολογική ιδεολογία του. Κάτι τέτοιο δε βγαίνει από πουθενά. Το πιθανότερο είναι, εκτός από τις ομολογίες των συλληφθέντων, να βρέθηκαν και τα γράμματα του προς τον Σενέκα, μια και οι έρευνες για τη συνωμοσία κράτησαν πολύ καιρό. Φαίνεται ότι ο Νέρων θα ζητούσε ατράνταχτες αποδείξεις, αρνούμενος να παραδεχτεί την προδοσία του Σενέκα, κυρίως. Ο Παύλος βρίσκεται στη φυλακή το τέλος του 67, τρία χρόνια μετά τον εμπρησμό της Ρώμης και δύο μετά την καταδίκη και τον θάνατο του Σενέκα. Για τον Παύλο δε θα γίνει πια καθόλου λόγος από κανέναν, ως τον 4ο αιώνα, που θα ξαναβγεί στο προσκήνιο από τον άγιο Ιερώνυμο (362) και από τον άγιο Αυγουστίνο (414). Η χριστιανική τρομοκρατία έχει εξαπλωθεί αποτελεσματικά και οι παυλικές θεωρίες πρέπει να αναβιώσουν τώρα που οι αυτόπτες μάρτυρες έχουν εξαφανιστεί, οι πολλοί δε θυμούνται και όλοι φοβούνται. Καιρός, λοιπόν, ν' αποκατασταθεί ο ήρωας μας και να διαψεύσουμε την κατηγορία που βαραίνει τόσο εκείνον τον ίδιο, όσο και όλους τους Εβραιοχριστιανούς της Ρώμης.

Το γεγονός λοιπόν ότι ο Παύλος ανακατεύεται σε μια πολιτική ίντριγκα από τις

βρομερότερες της ρωμαϊκής ιστορίας, που σκαρώνει η άρχουσα τάξη εναντίον ενός φιλέλληνα, δημοκράτη και λαοφίλητου αυτοκράτορα, όπως αναδύεται ο Νέρων, επιβεβαιώνει ότι ο Παύλος πολιτεύεται το θεό, όπως ομολογεί και ο ίδιος στην κυριολεξία. Και ότι στη Ρώμη δικάζεται, τη δεύτερη φορά, για ποινικό αδίκημα. Απόδειξη ότι οι μεγάλοι απολογητές του χριστιανισμού, ο Τερτυλλιανός, ο Ωριγένης και ο Ευσέβιος της Καισαρείας, σιωπούν για ένα τόσο σημαντικό συμβάν, όπως ο εμπρησμός της Ρώμης, που αποδόθηκε στους χριστιανούς και προκάλεσε τον πρώτο διωγμό εναντίον τους. Όντας κοντά στα γεγονότα δεν τολμούν να τα διαψεύσουν ή, αντίθετα, να τα εκμεταλλευτούν. Και στις δυο περιπτώσεις η αποσιώπηση είναι για μας μια ακόμη επιβεβαίωση της ενοχής. Εξάλλου, τα ιστορικά γεγονότα ακολουθούν με φοβερή συνέπεια.

Αμέσως μόλις απαλλάσσεται της κατηγορίας ο Παύλος την πρώτη φορά μετά τα δυο χρόνια, όπου και κόβεται το παραμύθι των «Πράξεων», θα πεταχτεί στην Ισπανία κατά το 63, όπου κυβερνά ο Γκάλμπα, που τελικά θα διαδεχτεί τον Νέρωνα (68) μια και ο ιδανικός διάδοχος Σενέκας θα 'χει στο μεταξύ καθαριστεί. Το ταξίδι επιβεβαιώνεται από τους Αθανάσιο, Επιφάνιο, Ιωάννη Χρυσόστομο, Ιερώνυμο, τον σύγχρονό μας Ricciotti, αλλά και από τις «Πράξεις» του Πέτρου και Παύλου. Η συνωμοσία του Πίζον -η τέταρτη μέσα σ' έναν χρόνο κατά του Νέρωνα- θα αποκαλύψει, ανάμεσα 64-65, τη συνενοχή του Σενέκα, με συνέπεια την καταδίκη του τελευταίου σε θάνατο. Σαν ένα δείγμα της «ανθρωπιάς» του Νέρωνα, αλλά και για το αν κλόνιζε ο Νέρων τα θεμέλια της αριστοκρατικής και ολιγαρχικής δομής της αυτοκρατορίας (πράγμα που πρέπει να θυμόμαστε σε λίγο σαν αναφερθούμε στις διδαχές του Παύλου για τους δούλους), θ' αρκεστούμε να μεταφέρουμε κατά λέξη το μονόπλευρο και ανήθικο κατηγορητήριο του Σουίτωνα: *«Έδιδε μόνο μια προθεσμία λίγων ωρών σε κείνους που έπαιρναν τη διαταγή να πεθάνουν. Και για να προλάβει κάθε καθυστέρηση, σε περίπτωση που θα δείλιαζαν, έστελνε γιατρούς να τους "περιποιηθούν": ήταν η έκφραση που χρησιμοποιούσε και που σήμαινε να τους ανοίξουν τις φλέβες»*. Επειδή έτσι πέθανε και ο Σενέκας, αξίζει να αναφέρουμε ότι αυτή ήταν μια από τις μεγαλύτερες εύνοιες, προκειμένου για καταδίκη σε θάνατο, γιατί σύμφωνα με τον ρωμαϊκό νόμο, αν εκτελούσε ο δήμιος κάποιον καταδικασμένο, ο τελευταίος έχανε μεταθανάτια το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη, όλη του την περιουσία και η οικογένειά του έμενε στο δρόμο. Ενώ αφήνοντάς τους το περιθώριο να «αυτοκτονήσουν» τους έσωζε από την ατίμωση.

Ο Ρωμαίος πολίτης Παύλος θα αποκεφαλιστεί, κατά τον Ιερώνυμο, δυο χρόνια

μετά τον Σενέκα. Οι ανακρίσεις που άρχισαν μυστικά στο τέλος του 64 (μετά τον εμπρησμό) επισημοποιήθηκαν το 65, οπότε ο Σενέκας, ο Πίζον και πολλοί συγκλητικοί καταδικάστηκαν σε θάνατο. Οι προστάτες του συνωμότη Παύλου έχουν χαθεί. Ο Παύλος το σκάει από τη Ρώμη. Αλλά οι εμπρηστές, που συλλάβανε οι αρχές, καταγγέλλουν ότι αυτός ήταν ο οργανωτής. Ο ίδιος αναφέρεται σε κάποιον «Αλέξανδρο σιδερά που τού 'κανε πολύ κακό και να τώρα που βρίσκεται αλυσοδεμένος σαν κακούργος» (Τιμοθ., θ'). Τον εκτελέσανε λίγο έξω από τη Ρώμη. Όταν έπεσε το κεφάλι του, έκαμε τρία πηδήματα και στο καθένα απ' αυτά, γίνηκε φυσικά κι από ένα θαύμα. Από τον αποκομμένο λαιμό, αντί για αίμα βγήκε γάλα, κατά τον Ιερώνυμο και την αμορφωσιά του. Για πολλά χρόνια οι Ρωμαίοι είχαν ενώσει τον όρο «χριστιανός» με το επίθετο «εμπρηστής», λέει ο Τερτυλλιανός στην «Απολογία» του. Ο αποκεφαλισμός, τα χρόνια εκείνα, θεωρείται ατιμωτικός θάνατος κοινού εγκληματία που αποκλείει και την ταφή του κατάδικου. Το γεγονός βεβαιώνουν ο Ευσέβιος Καισαρείας και ο Ιερώνυμος, προσδιορίζοντας σαν έτος της εκτέλεσης του το 14ο έτος της βασιλείας του Νέρωνα και δυο χρόνια μετά το θάνατο του Σενέκα. Και αναρωτιόμαστε: Τί απόγινε ο Ρωμαίος «πολίτης» Παύλος; Μάλλον δεν υπήρξε ποτέ! Άλλα ήταν τα διαπιστευτήρια του: Του χαφιέ των Ρωμαίων κατακτητών. Αυτά όλα προσπαθούν να κρύψουν με τις παραποιήσεις των τίτλων, με τη σιωπή, καθώς και ότι ο Παύλος χάθηκε το 64 μετά την πυρκαγιά της Ρώμης. Με το επιχείρημα αυτό προσπάθησαν να στηρίξουν και το ότι οι επιστολές του Παύλου δεν γράφτηκαν από τον ίδιο, αλλά πολύ αργότερα.

Η «διδασκαλία» του Παύλου και οι θέσεις του για την δουλεία - Βοήθα φτωχέ να μην σου μοιάσω

Μιας και δεν πρόκειται να καταργήσουμε τους δούλους, θα καταργήσουμε τ' αφεντικά. Όλοι θα γίνουμε ίσοι: Όλοι δούλοι του Θεού.

Την καινοτομία θα εισαγάγει ο Παύλος: «Γιατί εκείνος που υπηρετείται είναι ο Κύριος Χριστός». (Κολοσ. γ', 22-24). Εργοδότης τώρα είναι ο Θεός. Οι καημένοι οι αφεντάδες δεν ευθύνονται πια για τίποτα. Αντίθετα δέχονται και κείνοι την ισότητα που επιβάλλεται από ψηλά, κι όλοι είμαστε αδελφοί. Γι' αυτό «όσοι έχουν χριστιανούς γι'

αφεντικά θα γίνουν ακόμη εργατικότεροι, γιατί θα δουλεύουν για αδελφούς (...) να δουλεύετε με καλή διάθεση σαν να πρόκειται για τον Κύριο κι όχι για ανθρώπους (...). Γνωρίζοντας ότι από τον Κύριο θα πάρετε την ανταπόδοση (...). Γιατί δουλεύετε για τον Κύριο Χριστό (...) είτε δούλος (είσαι), είτε ελεύθερος» (Εφεσ. στ', 7· Τιμόθ., στ', 1-2· Κολοσ., γ', 22-24· Εφεσ., στ', 8).

Και να πως αποκτήσαμε αυτό το μεγάλο πλεονέκτημα: «Ελευθερωθέντες δε από την αμαρτία, γίνετε δούλοι εις την δικαιοσύνη... έτσι τώρα να προσφέρετε τα μέλη σας δούλα... γιατί τώρα ελευθερωθέντες από τις αμαρτίες υποδουλωθήκατε στον Θεό...» (Ρωμ., στ', 18-22).

Και αχαλίνωτος πλέον στην ασυδοσία του θα μεταφέρει άνετα, και κυρίως ανεμπόδιστα, στους ουρανούς τις παραγωγικές σχέσεις δούλου και εργοδότη: «...και συνεπώς δεν ανήκετε στον εαυτό σας, γιατί αγοράσθήκατε με τίμημα» (Κορ., στ', 19-20).

Την κορώνα όμως τη φυλάει για τους Ρωμαίους: «Και ο ελεύθερος, δούλος του Θεού είναι, αγορασμένος με αντίτιμο· μη γίνεσθε λοιπόν δούλοι των ανθρώπων» (Ρωμ., ζ', 22-23).

Όχι, ο άνθρωπος δεν αστειεύεται. Εμείς μόνο να πάψουμε ν' απορούμε για το πως πιάστηκε ο Χριστιανισμός στον κόσμο. Για το πως επιβλήθηκε. Για το ποιες ήταν οι σχέσεις του Παύλου με τον Σενέκα. Για το πως ένας Εβραίος βρίζει μέσα στη Ρώμη την επίσημη κρατική θρησκεία -την ειδωλολατρία- και τον συνοδεύει ένα σύνταγμα πεζών και ιππέων για να τον σώσει. Εμείς να πάψουμε ν' αναρωτιόμαστε πώς ένας κόσμος με τόσο ψηλό πνευματικό επίπεδο αποδέχτηκε τον Χριστιανισμό. Ο κόσμος αυτός κινδύνευε. Το να 'σαι δούλος ανθρώπων είχε γίνει λίγο επικίνδυνο για τ' αφεντικά. Αλλά δούλος του Θεού! Κι όλοι οι δούλοι αδέρφια. Ενάντια σε ποιόν θα πολεμήσεις; Αλλά και ποιο αφεντικό δε θα αγαλλιάζε από παρόμοια ισότητα; Καιρός να καταλάβουμε πόσο ανεπανάληπτο πολιτικό εύρημα στάθηκε ο μονοθεϊσμός με βάση το φόβο, για τις μελλοντικές κοινωνίες. Σήμερα ακόμη, ο καθηγητής Oscar Cullmann, αναλύοντας την Καινή Διαθήκη γράφει: «Όμοιο θεολογικό υπόβαθρο και στην επιστολή προς Κολοσσαείς όπου εκτίθεται ένα σύστημα των καθηκόντων των σκλάβων απέναντι στους κυρίους τους». Και, «κανένα επιχείρημα δε θα μπορούσε ν' αμφισβητήσει την παυλιανή αυθεντικότητα...». Ασφαλώς κανένα.

Ποιος θ' αμφισβητήσει την καθαίρεση του ανθρώπου και την μετατροπή του σε δούλο, από τον μεγάλο απόστολο του Χριστιανισμού; Και δούλο του Θεού, όχι των ανθρώπων! Ποτέ! Γι' αυτό και δε θα απαιτείτε, όπως το δικαιούστε, το ψωμί σας από κείνους που σας εκμεταλλεύονται. Όχι! Θα λέτε: Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς, δος ημίν σήμερον τον άρτον ημών τον επιούσιον. Κι αν δεν έχεις να φας, δεν ευθύνεται κανείς άλλος παρά μόνο ο Θεός. Αυτός αποφάσισε να δοκιμαστείς πεινώντας.

Το προσευχολόγιο και το υμνολόγιο των Εβραίων, γραμμένο όλο από αφεντικά-προφήτες αξιοποιείται επιτέλους, μέσω του Παύλου, κηρύσσοντας τα αγαθά της δουλείας στην ανθρωπότητα:

- Κύριε ευλόγησον την βρώσιν και την πόσιν των δούλων σου.
- Παντρεύεται ο δούλος του θεού την δούλη του θεού.
- Ανάπαυσον κύριε τον δούλον σου.

Ο Ιησούς στα κηρύγματά του, με μια επαναστατική διάθεση, ξεκαθαρίζει τη θέση του: «Φωτιά ήρθα να βάλω στη γη. Και τί δε θά 'δυνα για να 'χε κιόλας ανάψει. Θέλω να πάρω βάφτισμα και πως λαχταρώ ώσπου να συμβεί. Φαντάζεστε πως ήρθα να δώσω ειρήνη στη γη. Όχι, σας λέγω, αλλά διχόνοια. Από τώρα κι έπειτα θά 'ναι πέντε σ' ένα σπίτι διχασμένοι, τρεις εναντίον δυο, δυο εναντίον τριών. Θα συγκρουστούν ο πατέρας κατά του γιου κι ο γιος κατά του πατέρα, η μητέρα κατά της θυγατέρας κι η θυγατέρα κατά της μάνας, η πεθερά κατά της νύφης κι η νύφη κατά της πεθεράς» (Λουκ., ιβ', 49-54). Θα πει ακόμη: «Και ο μη έχων πωλησάτω το ιμάτιον αυτού και αγοράσάτω μάχαιραν» (Λουκ., 37).

Και θά 'ρθει ο Παύλος: «Παρακαλώ λοιπόν πρώτον πάντων να κάμνητε δεήσεις, προσευχές, παρακλήσεις, υπέρ βασιλέων και πάντων των όντων εν αξιώμασι διά να διάγωμεν βίον ατάραχον και ησύχιον εν πάση ευσεβεία και σεμνότητι» (Τιμόθ., β', 1).

Κατά τα λεγόμενα του Παύλου, το όνειρο του Ιησού πραγματοποιείται και αποκαθίσταται η ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους. Και πώς; Από τον ίδιο το Θεό που, χάρη στην ανωτερότητά του, καταργεί όλες τις διακρίσεις: Δεν έχει προτιμήσεις. Αγαπά όλα του τα πλάσματα το ίδιο, οπότε, μια και η αγάπη του είναι όμοια για όλους, οι άνθρωποι γίνονται ίσοι αναμεταξύ τους. Απόδειξη, πως όση χαρά του δίνουν οι χορτάτοι την ίδια ακριβώς του δίνουν και οι πεινασμένοι: «Ο τρώγων διά τον Κύριον τρώγει, διότι ευχαριστεί εις τον Θεόν. Και ο μη τρώγων διά τον Κύριον δεν τρώγει και ευχαριστεί εις τον Θεόν» (Ρωμ., ιδ', 1). Μας βεβαιώνει ακόμη ο Παύλος ότι το φαγητό ούτε προσθέτει ούτε αφαιρεί από την αξία των πιστών, που δυστυχώς δεν τα καταφέρνουν να ξεπεράσουν τις υλικές ανάγκες: «Δεν είναι το φαγητό που μας προβάλλει στο Θεό. Ούτε εάν φάγωμεν έχομε κανένα πλεονέκτημα, ούτε εάν δεν φάγωμε χάνουμε τίποτα» (Κορ., η', 8).

Οι πιστοί όμως εξακολουθούν νά 'χουν πολύ πεζές ανάγκες. Οπότε ο Παύλος φτάνει στο αποκορύφωμα της ανοητολογίας: «Τα φαγητά είναι διά την κοιλίαν και

η κοιλία διά τα φαγητά. Πλην ο Θεός και ταύτην και ταύτα θέλει καταργήσῃ» (Α' Κορ., στ', 13).

Ύστερα όμως από τόση πολλή ισότητα δημιουργείται ένας κίνδυνος. Να το παρακάνουν οι φτωχοί (οι δούλοι) και ν' αδικήσουν τους αφέντες. Αλλά ο Παύλος επιβλέπει άγρυπνος στην εφαρμογή του γράμματος της διδασκαλίας του Ιησού και της ισότητας, μια και όλοι γίνανε αδέρφια: «Όσοι είναι υπό ζυγόν δουλείας, ας νομίζουν τους κυρίους αυτών άξιους πάσης τιμής, διά να μη δυσφημηται το όνομα του Θεού και η διδασκαλία. Οι δε έχοντες πιστούς κυρίους, ας μη καταφρονούν αυτούς, διότι είναι αδελφοί, αλλά προθυμότερον ας δουλεύωσι» (Α' Τιμόθ., στ', 1).

Μετά 2 χιλιάδες χρόνια, ο πάπας Βενέδικτος 15ος, θα χρησιμοποιήσει τα ίδια επιχειρήματα με τον Παύλο για να καταγγείλει τα αίτια που κατά τη γνώμη του προκάλεσαν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, στην εγκύκλιό του (Ad Beatissimi) της 1ης Νοεμβρίου 1914: «Οι φτωχοί δεν πρέπει να καθοδηγούνται από αισθήματα μίσους και να φθονούν τους πλούσιους. Το γεγονός πως οι άνθρωποι είναι απ' τη φύση ίσοι, δε σημαίνει πως πρέπει να έχουν και την ίδια σειρά στην κοινωνία... Οι φτωχοί δεν πρέπει να υποβλέπουν τους πλούσιους ούτε να ξεσηκώνονται εναντίον τους, σαν οι πλούσιοι να είναι κλέφτες».

«Οι κύριοι, αποδίδετε εις τους δούλους σας το δίκαιον και το ίσον, γνωρίζοντες ότι και σεις έχετε Κύριον εις τους ουρανούς». (Κολοσ., δ', 1). Και εδώ συμπίπτουν οι απόψεις του Παύλου με τον Βενέδικτο: «Η χριστιανική αδελφική αγάπη δεν μπορεί ποτέ να εξαλείψει τις τάξεις και τις διαφορές ανάμεσα στις τάξεις, μπορεί να κατορθώσει όμως ώστε εκείνοι που βρίσκονται σε ψηλές θέσεις να κατεβαίνουν προς εκείνους που βρίσκονται κατώτερα και να φέρνονται σ' αυτούς όχι μόνο δίκαια... αλλά και φιλικά και με πνεύμα συμπάθειας και αγάπης. Έτσι οι φτωχοί θα χαίρονται για τον πλούτο των πλουσίων και θ' αφοσιώνονται με εμπιστοσύνη στην αγάπη τους».

Μια και η φτώχεια και η κακομοιριά είναι προνόμια που εξασφαλίζουν τη βασιλεία των ουρανών, οφείλουν, οι προνομιούχοι φτωχοί, να επιδεικνύουν την ανάλογη ανωτερότητα: «Εις μηδένα μη ανταποδίδετε κακόν αντί κακού (...) Μη εκδικήτε εαυτούς Αλλά δότε τόπον της οργής. Διότι είναι γεγραμμένον. Εις εμέ ανήκει η εκδίκησις, εγώ θέλω κάμει ανταπόδοσιν, λέει ο Κύριος» (Ρωμ., ιβ', 19-20). «Διά της χάριτος που μου δόθηκε», λέει ακόμη ο Παύλος, «είμαι σε θέση να σας βεβαιώσω ότι, η αγάπη κακό δεν κάνει εις τον πλησίον είναι λοιπόν εκπλήρωσις

του νόμου η αγάπη» (Ρωμ., ιγ', 10).

Φαίνεται, όμως, πως υπάρχουν κάποιοι ξεροκέφαλοι που δυσκολεύουν το έργο του Παύλου και επιμένουν να μην αγαπούν τους άρχοντες «ως σεαυτόν». Αλλά ο Παύλος που ξέρει τον νόμο δεν επιτρέπει το μίσος. Δεν είπε ο Ιησούς πως «το πρώτιστον καθήκον είναι η αγάπη στον πλησίον»; Οι διακρίσεις λοιπόν, και το μίσος κατά των πλουσίων, αποκλείονται. Το πολύ πολύ να μετατραπεί το μίσος σε οίκτο και ο φθόνος για τα πλούτη τους σε αηδία. Αυτό ναι. Από κει και πέρα ο κάθε κατεργάρης στον πάγκο του. Γιατί τ' αφεντικά είναι επιστάτες της δικαιοσύνης, διορισμένοι απ' ευθείας από το θεό. Κι όποιος δεν το ξέρει -τότε η τώρα- να το πάρει απόφαση: «Πάσα ψυχή ας υποτάσσεται εις τας ανωτέρας εξουσίας. Διότι δεν υπάρχει άλλη εξουσία παρά μόνο του Θεού (...). Ωστε ο εναντιούμενος εις την εξουσία να εναντιούται εις την εν τ ο λ ή ν του Θεού και όσοι αντιδρούν θα τιμωρηθούν γι' αυτό. Διότι οι άρχοντες δεν είναι φόβος των αγαθών έργων Αλλά των κακών. Θέλεις δε να μη φοβάσαι την εξουσία; Κάνε το καλό κι αυτή θα σε παινέσει, επειδή ο άρχων είναι υπηρέτης του Θεού για το καλό σου. Εάν όμως κάνεις το κακό, τότε να φοβάσαι διότι δεν φορεί ματαίως την μάχαιραν. Επειδή είναι υπηρέτης του Θεού είναι εκδικητής του, το εκτελεστικόν του όργανον εναντίον εκείνου που κάνει το κακό. Διά τούτο είναι ανάγκη να υποτάσσεσθε όχι μόνο για την οργή αλλά και για λόγους συνείδησης (..). Αποδίδετε λοιπόν σε όλους εκείνα που τους οφείλετε (...) εις όποιον οφείλετε φόβο, τον φόβο, εις όποιον την τιμή, την τιμή...» (Ρωμ., ιγ', 1-7).

Μη σπεύδουμε σε συμπεράσματα. Ο Παύλος μιλάει έτσι στη Ρώμη, την αφέντρα των λαών. Πρέπει να την πείσει πως δεν έχει καμιά πρόθεση να κλονίσει την τάξη και τον αυταρχικό τρόπο που επιβάλλεται, αλλά αντίθετα να την εδραιώσει, εξουδετερώνοντας το μίσος του λαού κατά των αρχόντων και τις παράλογες απαιτήσεις του για την από κοινού κατανομή των αγαθών. Ίσως η τακτική του να 'ναι παρελκυστική, προκειμένου να πραγματοποιήσει, απ' άλλο δρόμο, τ' όνειρο της κοινωνικής ισότητας. Κάτι ξέρει αυτός, μια και Γη: «Έγώ κατά την χάριν του Θεού την δοθείσαν εις εμέ σοφός αρχιτέκτων θεμέλιον έθεσα» (Κορ., γ', 10).

Ύστερα απ' αυτό, ποιος θα τολμήσει να του αμφισβητήσει πως έχει εξασφαλίσει την αποκλειστικότητα; Αλίμονο! ο Παύλος δε θα διστάσει να ισχυριστεί πως ο Ιησούς έκανε την εκλογή του για το πώς πρέπει να 'ναι οι άνθρωποι οι προορισμένοι να σωθούν: Αγράμματοι. Μόνον αυτούς, λέει, θεωρεί ο Ιησούς άξιους να δεχτούν το μήνυμα του.

Είπαμε: Η μόρφωση ήταν προνόμιο των ανωτέρων οικονομικά τάξεων. Των

αρχόντων. Ο Παύλος θ' απομονώσει το γνώρισμα αυτό της άρχουσας τάξης σαν μειονέκτημα, σε σύγκριση με την αγραμματοσύνη του λαού, που, κατά τον Παύλο, αποτελεί και την εγγύηση για την εξασφάλιση της σωτηρίας: «*Βλέπετε, αδελφοί, ποιοί είσθε σεις που κληθήκατε (από τον Θεό)· δεν υπάρχουν μεταξύ σας ούτε πολλοί σοφοί σύμφωνα με την κρίση των ανθρώπων, ούτε πολλοί δυνατοί, ούτε πολλοί ευγενείς, αλλά ο Θεός edιάλεξε τους μωρούς (ανόητους) κατά την κρίση του κόσμου για να καταισχύνη τους σοφούς και τους ανθρώπους ταπεινής καταγωγής του κόσμου και τους εξουθενωμένους (περιφρονημένους) edιάλεξε ο Θεός, και τα μη όντα για να καταργήση τα όντα*» (Α' Κορ, α', 26-29).

Ας προσέξουμε τη διαφορά των κηρυγμάτων μεταξύ Ρώμης και Κορίνθου. Στη Ρώμη, στην άμεση άσκηση της εξουσίας των αρχόντων και της δουλείας, μιλεί για υποταγή. Στην Ελλάδα μιλεί για πνεύμα. Οι διαφορές της ποιότητας της μάζας και της δυσαρέσκειας της προς την ανώτερη τάξη ποικίλλουν. Στη Ρώμη ο πλούτος. Στην Ελλάδα το πλέγμα κατωτερότητας της μάζας προς την πνευματική ηγεσία. Τόσο οργανωμένος ήταν ο Παύλος. Απαραίτητη, λοιπόν, προϋπόθεση της σωτηρίας όλων των ανθρώπων, που ο Παύλος θ' αναλάβει να σώσει, θέλουν δε θέλουν (πρώτη φορά που εμφανίζεται στον κόσμο η επιβολή της σωτηρίας με το ζόρι), είναι να εξομοιωθούν με το πρότυπο που καθορίστηκε από τον Μεσσία, κατά τους ισχυρισμούς του Παύλου πάντα: Τον αγράμματο λαό. Έτσι θα πραγματοποιηθεί η ισότητα. Εκ των άνω προς τα κάτω.

Ωστόσο, οι θεωρίες που δε βρήκαν απήχηση στον εβραϊκό λαό ακούστηκαν με πολύ ενδιαφέρον από τους ολιγαρχικούς της αυτοκρατορίας. Η έκπληξη της μεγάλης αλλαγής που υποσχόταν ο Απόστολος των Εθνών, ήταν πως ο κόσμος είναι τέλεια φτιαγμένος και δε χρειάζοταν καμιά αλλαγή. Γι' αυτό και θα παραμείνει όπως έχει: «*Ο Θεός μας εκάλεσε να ζούμε ειρηνικά. Πάντως ο καθένας ας κανονίζει τη ζωή του σύμφωνα με το χάρισμα που του έδωσε ο Θεός. Και την κατάσταση του (όπως βρισκόταν), όταν τον κάλεσε ο Κύριος. Έτσι διατάσσω σ' όλες τις εκκλησίες (...) Ήσο δούλος όταν εκλήθης; Μη σε μέλη (...). Εκείνος που όταν εκλήθη εις τον Κύριον ήταν δούλος, θεωρείται απελεύθερος διά τον Κύριον ομοίως, και ο ελεύθερος που εκλήθη, είναι του Χριστού δούλος*». (Α' Κορ., ζ', 20-23).

Επιτέλους, καταλάβαμε γιατί σταυρώθηκε ο Ιησούς! Ήρθε να καθησυχάσει τους δούλους, ειδικά, πως δεν πρέπει να παίρνουν κατάκαρδα την κατάσταση της δουλείας τους. Αντίθετα, πρέπει να 'ναι ευχαριστημένοι...

Απόστολος Παύλος και «αγάπη»

Πολλά έχουν λεχθεί επαινετικά για τον ύμνο της αγάπης, «Α΄ Προς Κορινθίους» (13: 1-13). Βεβαίως ο Παύλος αναφέρει ή κηρύττει την αγάπη σε πολλά σημεία μέσα στις επιστολές του. Αυτή η αγάπη απευθύνεται προς τους πιστούς των χριστιανικών οργανώσεων, του Παύλου κυρίως, όπως ακριβώς και η αγάπη προς τον πλησίον του «Λευιτικού» απευθύνεται μόνο προς τον πλησίον Ισραηλίτη και κανέναν άλλον.

Ας δούμε και τον ίδιο τον Παύλο κατά πόσον εφάρμοσε αυτήν την αγάπη την οποίαν κήρυττε. Βλέπουμε τον Παύλο να:

- 1) Καταριέται τον κόσμο στην Κόρινθο (Πράξεις 18: 6).
- 2) Να υβρίζει τον αρχιερέα (Πράξεις 23: 3).
- 3) Να υποστηρίζει τη δουλεία (Προς Ρωμαίους 14: 4, Α΄ Προς Κορινθίους 7: 20-24, Προς Εφεσίους 6: 1-8, Προς Κολασσαείς 3: 22-25, δ΄: 1, Α΄ Προς Τιμόθεον 6: 1-2, Προς Τίτον 2: 9-11, ολόκληρη η Προς Φιλήμονα Επιστολή).
- 4) Να τα ψάλλει υβριστικά στον Πέτρο (Προς Γαλάτας 2: 11-14).
- 5) Να εκνευρίζεται και να αποκαλεί τους Γαλάτες «ανόητους» (Προς Γαλάτας 3: 1).
- 6) Να καθυβρίζει τους Κρητικούς (Προς Τίτον 1: 5-13).
- 7) Να μην συγχωρεί, αλλά να καταριέται τον Αλέξανδρο τον χαλκέα για τα κακά που του έκανε να του τα ξεπληρώσει ο Κύριος (Β΄ Προς Τιμόθεον 4: 14), όπως και με τον Υμέναιον και τον Αλέξανδρον (Α΄ Προς Τιμόθεον 1: 20).
- 8) Να διαβολοστέλνει (Α΄ Προς Κορινθίους 5: 5, Α΄ Προς Τιμόθεον 1: 20).

Τον βλέπουμε συχνά να ωρύεται κατά των «απίστων», να απαγορεύει τη συναναστροφή μαζί τους και να προοιωνίζεται την τιμωρία τους. Ωρύεται και φωνάζει: «*Ἢ ἀκούτε καὶ πιστεύετε αὐτὰ που λέω ἐγὼ ἢ ἀλλιῶς νὰ πάτε στ' ἀνάθεμα καὶ στὸν Διᾶολο*» (Α΄ Προς Κορινθίους 16: 22, Προς Γαλάτας 1: 8-9).

Το μυστήριο είναι ότι παρ' όλη τη φόρα που είχε πάρει ο Παύλος και τη νομιμοποίηση που είχε λάβει από τον ίδιον τον Κύριον («*Εἶπε δε πρὸς αὐτόν ὁ Κύριος· πορεύου, ὅτι σκεύος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος τοῦ βαστᾶσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱὼν τε Ἰσραὴλ*» Πράξεις 9: 15) δεν τον αναφέρει κανένας απόστολος ή συγγραφέας στις επτά καθολικές επιστολές(!), εκτός από την «Επιστολή Β΄ Πέτρου» (3: 15-16), η οποία θεωρείται ψευδεπίγραφη. Όπως δεν τον αναφέρει ούτε η «Αποκάλυψη του Ιωάννη», που όπως οι χριστιανοί μάς λένε γράφτηκε κάπου 30 χρόνια μετά τον θάνατο του Παύλου. Έτσι δεν του παρέχει καμιά ξεχωριστή θέση όπως κάνει για τους άλλους αποστόλους (κεφάλαιο 21, στίχος 14). Δεν τον αναφέρει πουθενά· σαν να μην υπάρχει! Γιατί άραγε;

Οι...περίεργες απόψεις του Παύλου για την αιμομιξία και οι θέσεις του για την γυναίκα

Τι γνώμη έχει ο Παύλος για την αιμομιξία; Σύμφωνα με την νεοελληνική «χριστιανική» μετάφραση της Εκκλησίας, διαβάζουμε: «Αν, όμως, κάποιος νομίζει πως φέρεται σκληρά στην κόρη του, που θέλει κάποιον, αν αυτή είναι σε ώριμη ηλικία και είναι ανάγκη να γίνει έτσι, ας την αφήσει να κάνει αυτό που θέλει, δεν αμαρτάνει, ας παντρευτούν» (Παύλου Α' Προς Κορινθίους, Κεφ. 7: 36).

Η πρώτη παρατήρηση που θα κάνει κάποιος εδώ, είναι πως ο Παύλος δεν λέει κάτι το μεμπτό. Σωστά. Ο Παύλος δεν λέει τίποτε το μεμπτό εδώ, σύμφωνα με αυτή τη μετάφραση, αν και είναι ν' απορεί κανείς: Γιατί θα μπορούσε να είναι αμαρτία ένας γάμος; Να δούμε όμως πως έχει και το πρωτότυπο κείμενο;

«Ει δε τις ασχημονείν επί την παρθένον αυτού νομίζει εάν ή υπέρακμος, και ούτως οφείλει γίνεσθαι, ο θέλει ποιείτω. Ουχ αμαρτάνει. Γαμείτωσαν».

Σε πολύ απλά ελληνικά:

«Εάν κάποιος νομίζει ότι είναι ντροπή που η κόρη του έμεινε γεροντοκόρη, και έτσι πρέπει να γίνει, ότι θέλει ας κάνει. Δεν αμαρτάνει. Ας παντρευτούν» (σ.σ.: Ο πατέρας με την κόρη).

(Μετάφραση: Οδυσσέας Επικουρίδης)

Στις «Προς Εφεσίους» και «Κορινθίους» επιστολές ο Παύλος είναι αποκαλυπτικός όσον αφορά τις μισογυνικές αντιλήψεις του: «...Να υποτάσσεσθε εις τους ιδίους σας άνδρας, σαν να κάνετε την υποταγήν σας αυτήν προς τον Κύριον, ο οποίος παραγγέλλει και ζητεί να υποτάσσονται αι γυναίκες εις τους άνδρας των» και σε άλλο εδάφιο «...Ο μεν άνδρας... επλάσθη εξ αρχής ως ο κύριος εκπρόσωπος της κυριαρχίας του Θεού επί της Γης και είναι διά τούτο περισσότερο από την γυναίκα εικών και δόξα του Θεού. Η γυναίκα δε ως το εξαιρετικότερον από τα άλλα κτίσματα, που έχει υπό την εξουσίαν ο άνδρας, είναι δόξα του ανδρός. Πράγματι δε ο άνδρας είναι υπεροχότερος από την γυναίκα, διότι δεν έγινε ο άνδρας από την γυναίκα, αλλ' η γυναίκα έγινε από τον άνδρα. Και επί πλέον δεν εκτίσθη ο άνδρας διά να βοηθή την γυναίκα, αλλ' η γυναίκα επλάσθη προς χάριν και βοήθειαν του ανδρός».

Οι «φεμινιστικές» θέσεις του Παύλου, είναι εξ ίσου αποκαλυπτικές και στην «Προς Τιμόθεον Α'» επιστολή, όπου σαφώς υποστηρίζει και πάλι την πλήρη υποταγή της γυναίκας στον άνδρα: «Η γυναίκα να διδάσκεται μένοντας ήσυχη με πλήρη υποταγή. Μα στην ίδια την γυναίκα δεν επιτρέπω να διδάσκει ούτε να εξουσιάζει

τον άντρα, αλλά να τηρεί ησυχία. Άλλωστε, πρώτος πλάστηκε ο Αδάμ και ύστερα η Εύα».

Η γνωστή εκκλησιαστική φράση άλλωστε «ή δὲ γυνὴ ἵνα φοβῇται τὸν ἄνδρα» που συμπυκνώνει τις θέσεις αυτές (και ψάλλεται ακόμη και σήμερα κατά την γαμήλια τελετή), ανήκει στον ίδιο τον Παύλο...

Πηγές

«Αντιγνώση» (Λιλή Ζωγράφου) | «Άρθρα και μελέτες επί του χριστιανικού φαινομένου» (Ιωάννης Ρούσσοι) | sfrang.blogspot.com | rizospastis.gr | jesusneverexisted.com | tovima.gr